

HVALER MENIGHETSBLAD

NR 4 - 2021

74. ÅRGANG

AVSKJEDS INTERVJU MED
ATLE SOMMERFELDT

Side 8

TANGVEIEN PÅ
STORESAND

Side 14

HVALER SANITETS-
FORENING 110 ÅR

Side 36

DEN NORSKE KIRKE

Hvaler menighet

kirken.no/hvaler

Kirkekontoret (Kirkens hus)

Storveien 12, 1680 Skjærhalden

Tlf: 69 37 90 37

post@hvaler.kirken.no

Hvaler sokn

Kristin Seljebakken,

Tlf: 473 16 893

kseljebakken@pmx.net

Hvaler menighetsblad

Storveien 12, 1680 Skjærhalden

hvalermb@outlook.no

Ansvarlig utgiver:

Hvaler menighetsråd

post@hvaler.kirken.no

Kontonummer 1506.23.78902

Redaksjonskomité:

Ragnar Bjørck, Grethe Hummel,
Kjersti Morland, Einar Morland,
Dag Plau og Ellen Bjørnvall Vikør

Ansvarlig for annonsesalg:

Dag Plau. Tlf: 952 27 449

dag@plau.no

Trykk:

Møklegaards Trykkeri AS

Fredrikstad

info@moklegaard.no

ANSATTE:

Grethe Hummel

sogneprest

Tlf: 474 79 731

grethe@hvaler.kirken.no

Mats-André Soli

kirkemusiker

Tlf: 977 66 377

mats@hvaler.kirken.no

Kjersti Morland

menighetspedagog

Tlf: 975 26 412

kjersti@hvaler.kirken.no

Marius Kjølholt

kirketjener

Tlf: 483 92 297

marius@hvaler.kirken.no

Jenny Schorpen

kirketjener

Tlf: 907 13 680

jenny@hvaler.kirken.no

Jan Heier

Kirkeverge/daglig leder

Tlf: 474 79 730

jan@hvaler.kirken.no

kirkevergen@hvaler.kirken.no

Foto forsiden: Opplysningskontoret for blomster og planter / Foto side 3: Harald Nilsen

Julehilsen fra Grethe	4
Kjærlighet i mørketiden	5
Menighetsrådets leder har ordet	6
Menighetsrådet melder	7
Kirken skal ikke være en hemmelig tjeneste	8
Under himmelbuen	12
Tangveien på Storesand	14
Advent og jul i hvalerkirkene	19
Årets populæreste gudstjeneste	20
Julaften	23
Våre juleblomster	24
Julemarked på kystmuseet	26
Konfirmantene i Hvaler	28
Viktig melding - gratis røykvarsler-batteri	30
Kjære innbygger på Hvaler	31
Solbarn, jordbarn	32
Fest i Guds hus	33
Juleevangeliet	34
Hvaler sanitetsforening er 110 år	36
La Grace få fylle fem år	40
Julefest for de eldre på Hvaler	43
En hilsen fra Hvaler trivselskor	44
Hvaler Trivselskor inviterer til julekonsert	45
Adventskonsert	46
Fest i Guds hus	47
Tenning av julegrana	47
Vi lager en ny julekrybbe	48
Høsttakkefest med utdeling av fireårsbok	49
Fredrik Andrés konsert	50
Anne Mays julekonsert	51
Årets julegave	52
Puttenlegatet	55
Siden sist	56
Fra foreningslivet på Hvaler	59
Gudstjenester vinteren 2022	60
Sorg og glede i våre kirker	63

Grethe Hummel

JULEHILSEN FRA GRETHE

I år vil jeg dele med dere en hilsen fra dialogprest Silje Trym Mathiassen.

«Dette er et kjærlighetsbrev til alle jeg kjenner – og ikke kjenner – som ikke gleder seg til jul. Til deg som kjenner på mer savn enn glede fordi en du er glad i, ikke lenger er hos deg. Til deg som kjenner på savn fordi du aldri har hatt noen å være glad i. Til deg som ikke har råd til å være med på handelsstandens heseblesende julefeiring. Til deg som ikke har noen å gi en gave til. Til deg som har fått et svar, en diagnose eller noe annet som har slått beina under deg. Til deg som ikke feirer jul. Til deg som gruer deg til jul av andre årsaker enn jeg har nevnt her. Til deg vil jeg hviske: Du er ikke alene.»

Det snakkes så mye om julegleden, men vi må snakke om julesmerten også. For den er like virkelig. Julen er som et forstørrelsesglass som gjør både gleden og smerten større. De vi elsker, elsker vi enda høyere. De vi savner, savner vi enda dypere. Vi er gladere. Tristere. Rausere. Mer ensomme. Vi klemmer mer. Vi savner mer en klem. Julegleden og julesmerten. Dette skjøre, vakre, vanskelige livet.»

Silje fortsetter sitt brev med julefeiringens hvorfor. At Gud kom til oss som et lite sårbart barn, slik vi selv er kommet inn i denne verden. Og barnet fikk navnet Immanuel, som betyr Gud er med oss. Alltid. I det som er godt. I julegleden. Men også i det mørkeste. I julesmerten. Der er Gud.

Derfor feirer vi jul. Derfor er det også mange som gleder seg til jul, gleder seg til handling i travle julegater, pakker inn gaver, planlegger god mat og inviterer, pynter både inne og ute. I en mørk desember lyser hus og hager og fortrenger mørket. Vi minnes den store stjerna i Betlehemsnatten, slik Trygve Hoff skriver det i sin julesalme:

*Den store stjerna i natta kald
har synt oss eit under.
Lyser med trøyst i tunge stunder
for folk i tusental.
Den store stjerna høg og klår
er vårt ljøs på den veg vi går.*

En velsignet julehøytid med fred i sjel og sinn ønskes deres alle!

Atle Sommerfeldt

BISKOP ATLE SOMMERFELDT: KJÆRLIGHET I MØRKETIDEN

Nå kryper mørket inn på oss fra alle kroker og kriker. I mørket kan våre tristeste livserfaringer komme til oss. Det kan være sorgen over en som er død, lengsel etter dem vi gjerne skulle vært sammen med, men som av ulike grunner ikke er til stede i hverdagen. Gamle sår kan bli som nye. Utrygghet for hva fremtiden vil bringe kan gi søvnløse netter. Sporene av kjærlighet er ikke alltid lette å få øye på.

Men vi er alle resultat av kjærlighet, Guds kjærlighet skapte alt som er til og hele menneskeheten. Guds kjærlighet ga oss alle samme verdighet og verdi. Kjærligheten mellom mann og kvinne ga hver enkelt av oss livet. Når kjærligheten forsvinner, i livene våre og i samfunnet, ødelegges vi. Brutalitет, undertrykkelse og krig vinner frem.

De mange lysene på kirkegårder og gravsteder denne julehøytiden er en stille håpsprotest mot mørket rundt oss. Lysene viser at håpet om kjærlighetens seier over sorg og død lever. De lyser opp minner og gir oss som tenner dem et streif av kjærlighetens varme.

Det er veldig meningsfullt å tenne kjærlighetens lys nettopp i julehøytiden. Den kristne julen forteller oss at kjærligheten ikke er en abstrakt og idealisert eller romantisk ide, i en himmel ingen av oss kan nå. Kjærligheten lever der vi trenger

den mest, i hverdagens mange utfordringer og i våre kamper mot indre og ytre mørke. Den gjør det mulig å leve og å overleve og å gi håp om fred på jord for alle mennesker. Gud er helt annerledes enn oss mennesker, og er alltid større enn alt vi kan fatte og alt vi kan tenke eller tro. Gud lar seg ikke fange av menneskets logikk og tankekraft. Gud er Gud om alle mann – og kvinner, var døde, som Petter Dass skriver i Den norske kirkes nasjonalsalme.

Det store underet og mysteriet som skjedde i Betlehem den gangen er at Guds kjærlighet driver Gud til å bli som oss, født av en kvinne, som en hvilken som helst annen baby.

Guds kjærlighet overvinner avstanden mellom Gud og menneske. Lyset fra julestjernen gir håp i mørket. Vi synger det i en kjær julesalme av Alf Prøysen: «Den fyrste gong ho skinte så laga hu ei bru imilla seg og himmel'n og ei krubbe og ei ku». Det lille barnet i krybben kan ingen være redde for, det gir oss alle frihet til å være i Guds nærhet. I krybbens rom er kjærligheten tilstede for oss alle.

Måtte denne julen gi oss et glimt av denne kjærligheten. La oss feire julen som en fest for kjærlighetens seier over mørket, nå og i all evighet.

Kristin Seljebakken

MENIGHETSRAÅDETS LEDER HAR ORDET

LYS I MØRKETIDEN

Etter nyttår begynner vi å si til hverandre at «nå går det mot en lysere tid». Vi lengter etter lange og lyse sommerdager igjen. Både vi mennesker og alt som lever er avhengig av lyset for eksistens og vekst. Det er helt tydelig å se på blomster og vekster om de står mye i skygge. Alt strekker seg mot sol og lys. I mørket er det umulig å få noe til å vokse og trives.

Nå er vi i den mørkeste tiden av året her i Norge. Det er vi forberedt på som en del av årets syklus. Da er det ekstra hyggelig å kunne tenne noen ekstra lys og kose seg inne. Likevel er det for mange en tung tid å komme gjennom. I motsetning til i fjor kan vi denne vinteren glede oss over alle lyspunktene ved at vi nå kan møtes igjen i foreninger og lag. I førjulstiden kan vi, tradisjonen tro, være med på konserter, lysmesse, fakkeltog og juletretenning. Vi slipper å tenke på om vi kan arrangere en fest eller hvor mange vi kan være sammen. Ja, lyspunktene er mange når vi sammenligner med alle restriksjonene vi hadde i fjor.

Jula blir også beskrevet som en stor lysfest midt i mørketiden. Adventstiden er forberedelsen hvor vi tenner lys i staken for hver uke, ett for ett. Samtidig pynter vi med lys både inne og ute.

I Johannesevangeliet sier Jesus om seg selv

at «**jeg er verdens lys. Den som følger meg, skal ikke vandre i mørket, men ha livets lys**».

Om Jesu fødsel skriver Johannes slik: «**Det sanne lys, som lyser for hvert menneske, kom nå til verden.**»

*Med ønske om en gledelig jul –
Kristin Seljebakken*

Det er oppdaget en lekkasje i taket på Kirkens hus. I tillegg til å være kontor for soknets stab og kommunens gravferdsforvaltning, benyttes lokalene av 7 lokale foreninger til møter. Bygget fra 1975, som inneholdt Hvaler Sparebank, har shingeltak, som nå må skiftes ut med decraplater. Hvaler kirkelige fellestråd ber kommunen gi tilskudd til nytt tak.

Hver onsdag er det Møteplassen i Kirkens hus, med prat og gratis vafler og kaffe. Fra kl. 11 til kl. 14 er Storveien 12 på Skjærhalden, åpen som Sjømannskirkene er ute i verden. **Velkommen innom!**

Hvaler sokn ved menighetsrådet er informert om at OVF (Opplysningsvesenets fond) vil overføre Hvaler prestegård til Den norske kirke. Det er 130 prestegårder, som etter taksering av vedlikeholdsetterslep, vil bli overført. Leietager pr. 2021 er sokneprest Grethe Hummel.

KIRKEN SKAL IKKE VÆRE EN HEMMELIG TJENESTE

TEKST OG FOTO: ÅSHILD MOEN ARNESEN

FOTO AV: KARI MANGRUD ALVSVÅG - LEIF INGVALD SKAUG OG ENDRE FYLLINGSNES – PRIVAT.

Når biskop Atle Sommerfeldt går av som biskop, kommer han aller mest til å savne alle møtene med mennesker.

– Du får gå inn i stuen, sier Sommerfeldt og viser opp trappa i bispeboligen i Fredrikstad, hvor han har bodd med kona Marianne de siste ti årene.

Nå skal de snart pakke sammen all kunst, bøker og ikoner stua er fylt av og flytte tilbake til huset i Asker. 70-åringen er kjent for å ha stor kapasitet, og han får energi av å jobbe i høyt tempo. Akkurat det bekymrer ham litt med tanke på pensjonisttilværelsen.

– Jeg må nok legge en plan. Jeg har jo vært leder i 30 år, og nå blir det betydelig mer stille rundt meg, sier han.

ELSKE OSS SELV OG VÅR NESTE

Det er snart ti år siden gudstjenesten i Fredrikstad i januar 2012 hvor Atle ble vigslet til biskop. I begynnelsen var han mest spent på hvordan erfaringene hans fra tidligere jobber ville komme til nytte i bispevirket.

– Jeg har alltid vært opptatt av hvordan kirken kan være et sted for eksistensiell håndtering av livet, og bidra til å heve menneskers levekår. Det har fulgt meg fra da jeg jobbet som menighetsprest på Tøyen til da jeg var generalsekretær i Kirkens Nødhjelp, sier Sommerfeldt.

Koblingen mellom reisen innover i oss selv og samfunnsengasjement utover er viktig for ham.

– Det er ute i verden du møter Jesus, og vi kan hvile hos Gud. Han har gjort alt, derfor er vi fri til å elske oss selv og vår neste.

TILGJENGELIG

Biskopen pleier å ta en halvtimes hvil på ettermiddagen, en vane han har hatt siden han gikk på skolen. Men når han er på bispevisitas hviler han lite. De som har sett ham i aksjon, vet at han holder et høyt tempo.

– Da gjelder det å surfe på adrenalinet og ikke sakke farten. Visitasene kommer jeg til å savne når jeg slutter, sier han.

Sommerfeldt rakk akkurat å gjennomføre visitaser til alle de 109 menighetene i bispedømmet. Visitasene, som gjerne varer fire-fem dager, innebærer samtaler med alle ansatte, dialog med kommuneledelsen, besøk på skoler, bedrifter, NAV og andre viktige lokalsamfunnsinstitusjoner. Med mye engasjement peker han på at en stor del av lokalsamfunnet er medlemmer i lokalkirken.

– Kirken har bred kontaktflate. Jeg har alltid søkt å finne ut av mulighetene som finnes i lokalsamfunnene rundt omkring når jeg har vært på besøk. Kirken kan ikke være en hemmelig tjeneste, men må være tilgjengelig, mener han.

Og nettopp av den grunn har han vært en biskop som har vært tydelig på viktigheten av at kirken må prioritere god kommunikasjon, og nå i det siste har det handlet spesielt om økt tilstedeværelse på digitale flater og sosiale medier. Nylig kom en veiledning for en forkortet liturgi for digitale

FAKTABOKS ATLE SOMMERFELDT

Atle Sommerfeldt ble utnevnt til biskop i Borg 28. oktober 2011 og ble vigslet til stillingen 29. januar 2012 i Fredrikstad domkirke. Sommerfeldt avla teologisk embetseksamen i 1980. Han har tidligere blant annet vært prest i Oslo bispedømme (1982–1984), generalsekretær i Botswana Christian Council (1989–1993), generalsekretær i Mellomkirkelig råd (1993–1994) og generalsekretær i Kirkens Nødhjelp (1994–2012).

gudstjenester, slik at digitale gudstjenester kan være en forordnet gudstjeneste.

– Det handler i bunn og grunn om at der folk er, der må kirken være. Kirken har i stor grad vært en «kom til oss»- kirke, men vi er jo sendt til verden, og må også søke å være der folk er.

Da han og kona Marianne var unge, var de på ferie i Florida. Marianne ville svært gjerne at de skulle kjøre ut til kysten. Et kvarter etter at de hadde kommet fram, var Marianne fornøyd og ville dra igjen. – Jeg skjønnte ingen ting, først skulle vi kjøre til havet, og så skulle vi ikke være der lenger? Men så forstod jeg at det for henne, som er vokst opp ved havet, handlet vel så mye om å få et glimt av det, sånn at hun fortsatt visste at det var der. Sånn tenker jeg det er med kirken også. Kirken skal være et sted man vet at er der, og når man trenger et glimt eller mer, så kan man komme og det er noen til stede.

ELSKET Å STUDERE

– Hva er du mest stolt av som biskop?

Han må tenke seg om.

– Jeg mener også jeg har bidratt til å skape bedre samarbeidsklima mellom de to arbeidsgiverlinjene i kirken, ved at prostene skal sitte i fellestrådene.

– *Hva fikk du ikke fullført som biskop i Borg?*

–Jeg skulle gjerne ha kommet lenger i å utvikle organisasjonskulturen, der mener jeg det er mye igjen. Både med tanke på at ansatte både må oppleve selvstendighet, men også akseptere og være lojal mot at organisasjonen definerer en felles retning og strategiske mål. Noen oppfatter det kanskje som begrensende, men det er innenfor rammer vi kan bruke kreativiteten og nyskapningen mye friere. Vi kan gjerne ta en diskusjon, men når man har diskutert ferdig, så bør man akseptere at «sånn gjør vi det». Det gamle slagordet «verden er for sterkt for en delt kirke» gjelder i aller høyeste grad også for kirken i Borg. Jeg skulle også veldig gjerne vært videre i arbeidet med hvordan vi som kirke kommuniserer med alle våre medlemmer. Vi har kommet et godt stykke på vei, men ikke fullført.

DIALOG MED ANDRE RELIGIONER

Han mener at det viktigste for kirken i Borg bispedømme videre er at kirken videreutvikler seg som folkekirke.

– Kirken må ta alle sine medlemmer på alvor, og være en livsløpskirke med religiøse markeringer for viktige begivenheter i livet. Kirken må bidra til at mennesker får mulighet til å leve ut sin religiøse lengsel, blir utfordret til levende tro og samfunnsengasjement og bidrar til gode levekår for alle. Jeg mener det er spesielt viktig i Borg at vi viderefører dialogen med andre religioner. Den norske kirke må bidra til godt naboskap og mangfoldighet, uten å gi slipp på sin egen identitet. 1. desember er siste dag på jobb.

– Jeg må nok passe meg litt for å ikke bli en sur, gammel mann som mener mye om hvordan ting skal være i kirken. Men det kan hende jeg dukker opp som vikarprest her og der. Vi får se.

– Er det nå jeg skal svare: «Jeg er ikke stolt av noen ting», humrer han.

– Men det er klart jeg er stolt av mye. Jeg er stolt av hvordan visitasene foregår, nemlig at vi er så aktivt i dialog med lokalsamfunnene kirken er en del av, og kanskje hjelper til å knytte noen forbindelser som ikke var der i utgangspunktet. Egentlig er det å ta Jesu spørsmål på alvor om «Hva vil du jeg skal gjøre for deg?» og stille lokalsamfunnet det samme: «Hva kan kirken gjøre her?».

Han er også stolt av Dialogforum Østfold, som er en forening eid og driftet av muslimske kultur- og trossamfunn og kristne trossamfunn og organisasjoner, som jobber for dialog og mot radikalisering. Han nevner også Håpets katedral, Hovlandfestivalen, Borg pilegrimssenter og den store satsingen på kommunikasjon i Borg bispedømme, Kommunikasjonsløftet.

TRE OM BISKOPEN

**ENDRE FYLLINGSNES,
TIDLIGERE
KIRKEFAGSJEF I
BORG BISPEDØMME,
NÅ SOKNEPREST
I DOMKIRKEN I
FREDRIKSTAD**

– Atle er engasjert, inspirerende, uredd og frimodig. Han har en enorm arbeidskapasitet og glede i tjenesten som smitter over på oss andre. Det har jo oppstått noen morsomme situasjoner under enkelte visitaser der Atle visste mer om kommunen enn de kommunale lederne som kanskje ikke var så godt forberedt. Som biskop har Atle hatt en unik evne til å se, snakke med og gi oppmerksomhet til de som ikke har status, stilling eller stikker hodet mest frem.

Jeg er særlig imponert over at han med alle sine tydelige meninger er så raus med mennesker som mener annerledes. Og hvis han blir overbevist om at andres argumenter er bedre enn hans egne, har han ingen problemer med å skifte mening. Han har definitivt vært med å gi ansatte og frivillige i kirken ny frimodighet, og bidratt til nytenkning og pekt på alle muligheter som kirken har i vår tid. Eksternt har han satt kirken på dagsorden på en tydelig måte, og bidratt til at kirken har fremstått som den samfunnsaktøren den faktisk er.

**KÅRE RUNE HAUGE,
PROST I ØSTRE
BORGESYSSSEL PROSTI**

– Atle er en engasjert og visjonær biskop, som samtidig er veldig lite selvhøytidelig. Han er svært god med folk han møter i ulike

sammenhenger. Han viser oss proster stor tillit. Han er en tydelig person, som sier fra når det trengs. Han har godt humør og en god latter. Han brenner for en kirke som finner sitt lokale uttrykk. Han kan også kjøre seg bort eller streve med å finne fram i sitt store bispedømme. Han vil etterlate seg et bispedømme med en klar visjon, med en tydelig strategiplan og med et engasjert bispedømmekontor og prostefellesskap.

**KARI MANGRUD
ALVSVÅG, DOMPROST I
FREDRIKSTAD**

– Atle er klartenkt, målrettet, inkluderende og ambisiøs på kirkens vegne. Han er meget sterk faglig, og det gjelder både teologi, organisasjon og sosio-

logi. Som person er han snill, morsom, omsorgsfull, raus og blid. Atle har brakt kirken i Borg til en klar bevissthet om oppdraget som samfunnsaktør. Han har dratt bispedømmet tettere sammen gjennom strategiarbeidet, og stadig minnet kirken om oppdraget: å være Kristi kropp i verden, og arbeide i tråd med Borgs motto: «Mer himmel på jord». Hans sterke bevissthet om sosiologien som en viktig kilde for å peke ut kirkens satsinger, vil inspirere kirken i Borg fremover også.

Atle har forkynt Guds kjærlighet til mennesker og verden på en måte som stadig viser hvordan Kristi seier over dødskreftene gjør seg gjeldende i verden i dag. Det vil huskes. Jeg synes det er veldig gøy og inspirerende å være i Atles følge på visitas.

Hvor enn han kommer og hvem han enn møter, har han adekvate spørsmål og innspill å komme med, og det blir alltid sterke samtaler. Det er jeg så takknemlig for å ha fått oppleve.

FELLESSKAPET

For ikke så lenge siden skrev jeg en liten epistel i dette bladet om utenforskap.

Endelsen - skap er i grunnen svært mangfoldig, og denne gangen skal jeg skrive om et skap som er like abstrakt som utenforskapet, men helt i den andre enden av den sosiale skalaen, nemlig fellesskapet.

De fleste av oss har følt felleskap med noe eller noen. De fleste av oss opplever felleskap i mange sammenhenger og på ulike arenaer, som i familien, menigheten, arbeidsplassen, vennegjengen, nærmiljøet, i koret, på skolen, på sosiale medier, som en folkegruppe og innenfor en nasjon osv.

I følge Aksel Tjora som har forsket på felleskap i lengre tid, er felleskap en følelse og en opplevelse. Hvis man opplever å være en del av fellesskapet, er felleskap reelt, mener han.

Fellesskap er ofte knyttet til aktivitet, at man gjør samme handlinger, for eksempel pendler med tog til Oslo samme tid hver dag. Man ser de samme menneskene daglig og etter hvert gjenkjenner man hverandre og kanskje byr på et «hei» og et lite smil. Underforstått - «det er oss som er pendlergjengen». Det er altså ikke så mye som skal til for å opprette eller opprettholde et fellesskap ifølge Tjora.

Vi tenker ofte på fellesskap som noe godt og positivt, noe som kan pakke oss inn, ta vare på oss. Tjora mener at det er en iboende menneskelig egenskap å jakte på tilhørighet, være en del av noe som er større enn en selv.

Noen mennesker glir ut og inn av fellesskap uten friksjon, og utveksler glede, inspirasjon, kunnskap og energi fra ulike arenaer uanstrengt og naturlig. Andre er mer firkantet og spesifikke i sine prefe-

ranser, og finner seg til rette og opplever fellesskap i mer sære og mindre folksomme miljøer. Det fungerer fint det også, det er fremdeles gode fellesskap, og det finnes en plass til de fleste av oss.

Så finnes det dessverre noen mennesker som ikke opplever at de er velkomne i gode og trygge fellesskap. Mennesker som har vansker med å tyde de sosiale kodene, som ikke mestrer de uskrevne reglene, og som ikke føler tilhørighet, men i stedet opplever ensomhet og utenforskap.

Fellesskapene disse menneskene finner og tilbys er ofte destruktive og farlige, ikke bare for det mennesket som innlemmes der, men for hele samfunnet. Det finnes fellesskap som dyrker vold og aggressiv atferd, og det finnes fellesskap som undergraver samfunnets strukturer og som underbygger umotivert hat mot det bestående, det store fellesskapet.

I følge Tjora er de økte forskjellene i samfunnet den største trusselen mot fellesskapet. Forskjellene øker mellom de som har arbeid og de som ikke har arbeid på den ene siden, og mellom vanlige lønnsinntakere og investorer på den andre siden. Fortsatt er arbeidsledigheten lav i Norge, men arbeidslivet er i en stor endring og framtiden er uvis. Dessuten øker antall pensjonister kraftig i årene framover, og mange pensjonister føler sorg og savn etter fellesskapet som kollegaer ga. Pensjonister er en gruppe som står i fare for å bli isolerte og ensomme, særlig hvis helsa svikter.

Sånn sett er vi heldige som bor «på bygda». Her har vi mulighet for å være deler av lokale fellesskap og ta vare på hverandre. Naboer følger med og reagerer på manglende eller unormal aktivitet i et hus. Vi har mange ulike foreninger å melde oss inn i, og mye fin natur å bruke til helse for kropp og sjel.

Snart skal vi feire jul i det store, verdensvide, kristne fellesskap. Høre denne underlige fortellingen om guttebarnet som ble født i en stall og som Herodes var så redd for at han mobiliserte hele hæren sin for å drepe.

Vi skal lytte til historien om barnet som fikk en himmelsk herskare av engler til å synge og juble. Og vi kan synge med, i kirkene våre gjennom advent og jul og varme oss på gode følelser av

fellesskap og historien om Jesus, som gir oss håp og livsmot.

Og en liten påminnelse: Kirken tilbyr fellesskap, og du er hjertelig velkommen.

Ønsker dere god jul med en gammel, keltisk velsignelse som peker på de enkle gledene i livet. Gleder vi ikke kan gjøre oss fortjent til, men ta imot med takknemlige hjerter.

Vennlig hilsen mormor

*Må din vei komme deg i møte,
vinden alltid være bak din rygg,
solens lys leke på ditt kinn,
regnet falle vennlig mot din jord.
Og må Guds gode hånd
verne om deg til vi møtes igjen.*

Kilde om Aksel Tjora: <https://gemini.no/2018/06/et-nikk-en-festival-en-arbeidplass/>

Kilde bilde: <https://kirken.no/nb-NO/fellesrad/stjordalkirken/artikler/min-salme-paske-17/>

TANGVEIEN PÅ STORESAND

- arven etter sogneprest Veidemann

TEKST: OLAV AARAAS OG INGER JENSEN

Vandrer du stien vestover fra kafeen på Storesand, over de tørre sandslettene i retning mot Vadholmen, kommer du plutselig til et område som er litt mer steinete. Ser du nærmere etter, oppdager du at noen av steinene ligger tettere sammen, her og der danner de mønstre, lange rekker på kryss og tvers i sanden, andre steder forsvinner de igjen og etterlater et forvirrende bilde som er vanskelig å tolke. Du har snublet over tangveien, et 220 år gammelt stykke hvalerhistorie, men også et kulturminne fra en viktig periode i norsk historie. Og bak alt dette sto det – en sogneprest.

Tangveien slik den nå er avdekket gir et godt inntrykk av konstruksjonen. (Foto: Ruth Hemstad)

Frederik Andreas Veidemann (1763–1847) var selv prestesønn og født på Hvaler, men hadde siden bodd andre steder i landet. Han kom tilbake som sogneprest i årene 1798–1805, og oppdaget at prestegården var i forfall og at både bygninger og jorder trengte fornyelse. Veidemann var typisk for opplysningstiden, en skikkelig «potetprest» som var opptatt av å utvikle og forbedre jordbruket. Han jobbet særlig med å øke avlingene på prestegården, ved rydding, gjødsling og ulike former for jordforbedring. Og Veidemann ble faktisk presten som brakte poteten til Hvaler og prestegårdens jorder, i 1802. Han prøvde seg fram med franske, hollandske, engelske og danske sorter, og han delte ut gratis settepoteter til bøndene og forklarte dem hvordan de skulle dyrke dem.

TANG HADDE LANGE TRADISJONER PÅ HVALER

I dette arbeidet ble tangen viktig. Tang og tare som gjødsel var vanlig langs hele kysten, og har helt tilbake til jernalderen vært en viktig del av norsk kystkultur. Veidemann kjente til tangsankingen fra sin egen oppvekst på Hvaler, i et landskap som var preget av mager sandjord og en stadig sandflukt som vanskeliggjorde dyrking. Tangsankingen var de fleste steder et årlig tilbakevendende arbeid, på lik linje med de andre onnene i jordbruket.

Det var høst- og vinterstormene som hvert år rev opp tang og tare og skylte det på land, ofte på faste steder. Den verdifulle taren var en fri ressurs som alle kunne benytte seg av, på samme måte som fisken.

Arbeidet begynte så snart isen var gått om våren, vanligvis i april måned, og som i de andre onnene var oftest hele husholdet med. Så viktig var det at mennene tok en pause i fisket for å delta i sankingen. Tangsanking var hardt arbeid, og ofte vått og kaldt. Fra mellomkrigstiden vet vi at folk kledde seg i oljetøy og væpnet seg med lå, sigd, river med nett, møkkagrep og store hakker for å få løs tang som hadde festet seg. Ofte hang tangen sammen i store vaser, så god redskap var nødvendig.

Til transport av tangen ble det ofte benyttet båt, og det kunne lett oppstå farlige situasjoner med tunglastede båter. I 1895 druknet for eksempel Andreas Magnussen og søsknene Johanne og Jakob Sørensen Bankerød fordi den overlastede eka deres kantret i Løperrenna. Slike ulykker var det nok flere av.

På land ble tangen samlet og båret i sekker, flettede kurver eller på bærebårer. Der det var mulig, kunne det bli brukt hest og kjerre. Vel fremme ble den samlet i store hauger der den skulle ligge og «brenne» en tid før den ble spredd på åkeren. Det var viktig at den ble pløyd ned før den rakk å tørke. Det var særlig til potetland og til frukttrærne at tangen ble brukt.

VEIDEMANNS STORE PROSJEKT

Veidemann skal altså ikke ha æren for å ha vært den første som brukte tang på åkrene på Hvaler. Derimot var han den første som tok hvalerboernes

gamle dyrkingstradisjoner på alvor, ved at han gjennomførte en systematisk sanking av tang med flere hundre lass i året. Og dette ga resultater. I 1802 hadde han kommet langt med å forbedre jorden på «Vestre-Eng». Fra en befarings i dette året leser vi:

Den vestre del av dette jordet, 5 tn. stor, var påført 1000 lass sand og 500 lass blåleire for å gjøre denne utmattede og sure myrjord brukbar og tjenlig til sæd. Dette året – 1802 – hadde han kjørt på 450 lass råtnet tang til gjødsel. Her var satt havre, som nå sto meget ypperlig. Låvejordet var helt tatt opp av Veidemann i hans tid og var av 10 tn. havre utsæd. Halvparten hadde vært under ploegen i fordums dager, men var blitt forlatt på grunn av sandflukt, som var alminnelig på mange steder på prestegården. Her var de siste 2 år kjørt på 1.600 lass tang og 2000 lass myrjord (Kilde: G. Høibo: Hvaler bygdebok, bd. 1, Hvaler kommune, 1980, s. 68-69).

Veidemann utførte også en tilsvarende jordforbedring på enkesetet Brekke som han drev sammen med prestegården. En slik modernisering hadde aldri tidligere vært gjennomført på Hvaler prestegård.

Storesand (eller Prestesanden som den tidligere ble kalt fordi den tilhørte prestegårdens grunn) var et av de beste stedene å hente tang. Der var forekomstene store, avstanden kort og tilgjengeligheten god. Men for å gjøre henting

*Kjøring av tare på Jæren i 1912.
Fotograf: Anders Beer Wilse.
Eier: Norsk Folkemuseum.*

effektiv, var det viktig å kunne kjøre hest og kjerre så langt ned mot stranden som mulig for å slippe mest mulig bæring, så mye tang som krevdes i denne store oppdyrkingsprosessen. Men grunnen var løs, og kjerrehjulene skar seg lett ned i sanddynene og kjørte seg fast når de skulle returnere fra stranden med tunge, våte lass. For å unngå dette lot Veidemann anlegge en kjerrevei over sandslettene og så langt ned mot stranden som man kunne komme uten at veien ble ødelagt av sjø og is.

Vi har ingen dokumenter som daterer byggingen av veien helt nøyaktig. Alt tyder imidlertid på at den ble anlagt for å muliggjøre Veidemanns resolute intensivering av driften, altså fra året 1799-1800, da hundrevis av lass skulle kjøres på kort tid. Tangveien ble redskapet som muliggjorde dette.

Selv om det sikkert ikke har vært så hektisk aktivitet etter dette krafttaket, har tang fortsatt vært hentet på Storesand helt fram til 1920-tallet. Det er kjent at Carl Otto Larsen på Kjølbø, som forpaktet prestegården fra 1904 til 1923, fortsatte å hente tang på Storesand. I disse årene hentet han også tang til sine egne jorder. (Kilde: Laila Kjølbø Rød) Etter den tid kjenner vi ikke til sanking av tang på Storesand. Etter hvert som

kunstgjødelsen kom i vanlig bruk, ble de tunge sjauene med våt tang for tungvinte, og minnet om de gamle tangveiene bleknet år for år i hele hvalersamfunnet.

SOMMERGJESTENE OVERTAR STORESAND

Fra rundt 1900 var det andre enn fiskerbønder som fylte strendene på Storesand. En økende strøm av sommergjester fra de voksende byene søkte ut til havet og kysten for rekreasjon, sol og bading. Nye hoteller og pensjonater ble bygget, og mange hvalerboere leide ut rom til de tilreisende gjestene. På Storesand fylte de strendene, til å begynne med side om side med de beitende kyrne fra prestegården og Kjølbø. Tangsankingen foregikk jo tidligere på våren og var for lengst unnagjort når de første sommergjester meldte seg i juni, så det eneste de merket var at det var lite tang igjen på stranden. Den gamle veien interesserte dem neppe på annen måte enn at steinene var fine til å bygge seg bål plass med.

Slik gikk årene, og etter hvert sank veien gradvis ned i grunnen og ble mer og mer dekket av flyvesand. Øverst mot skogen ble den overgrodd av fremrykkende furukratt. Etter krigen tok man i bruk tunge traktorer til transport, opprydning og fjerning av tanghaugene om våren, og dette rotet opp steinene eller presset dem ned i sanden. Etter

Taresanking på Jærens Rev 25. mai 1912. Her er stranden fastere, så de kan kjøre kjerrene helt ned i fjæra og laste taren direkte opp i vognene. Ellers er nok de to-hjuls hestekjerrene, greipene og arbeidsmåten temmelig lik den de brukte på Storesand 100 år tidligere. Fotograf: Anders Beer Wilse. Eier: Norsk Folkemuseum.

Taresamling på Lista i 1912. I taresankingen måtte hele familien trå til, ikke minst kvinnene. Fotograf: Anders Beer Wilse. Eier: Norsk Folkemuseum.

hvert var det vanskelig å oppdage at det noen gang hadde vært noen tangvei på Storesand.

VEIEN GRAVES FRAM IGJEN

Fortellingen om tangveien fra prestegården til Storesand var likevel fremdeles kjent av flere på Kirkøy, og de svake sporene som ennå fantes var med på å holde den levende. Likevel var ikke de uanselige runde steinene ansett som noe kulturminne. Det var først våren 2021 at det ble gjort noen prøvestikk for å undersøke hvordan den gamle veien hadde sett ut og hva som ennå var igjen av den. Dette ble utgangspunktet for et samarbeid mellom Ytre Hvaler nasjonalpark og Hvaler Kulturvernforening. Nasjonalparken bidro med mannskap til å fjerne vegetasjonen over den øverste delen av veien, mens kulturvernforeningen stiller med dugnadsgjeng og redskap til den videre avdekkingen av veien. Leder for prosjektet er Olav Aaraas.

Det viste seg at veien hadde gått fra området ved dagens parkeringsplass og ned gjennom skogen i en nokså rett trasé der det var jevn fjellgrunn og godt å kjøre. Veien videre nedover sandslettene var ca. 75 meter lang og hadde en jevn bredde på ca. 3 meter. Den endte i et bredere, steinsatt område i overkant av de høye sanddynene med marehalm og strandrug, som danner grensen mot

selve stranden. Lenger gikk det ikke an å komme med hest og kjerre. Her nede var det plass til å snu de tomme kjerrene og få dem fylt med fersk tang. Fra stranden og opp til kjerrene ble tangen båret, antakelig på bærer, og tippet over på kjerrene for transport tilbake til prestegården.

Hele strekningen over sandslettene var bygget av morenestein i mange ulike størrelser som ble lagt direkte i sanden. Det er rimelig å tro at noe stein var hentet fra rydningsrøyser på prestegården, annet kan være funnet i forbindelse med transporten av sand og leire til jordene, fra forekomster andre steder på øya.

Konstruksjonen av veien er interessant. De største og tyngste steinene var lagt langs veikantene. De fungerte som en «ramme» som skulle hindre veien fra å gli ut. Selve veibanen var brolagt med mindre steiner, så langt mulig med den flateste siden opp. Det er ikke funnet bearbeidet stein i veien. Denne måten å bygge på er mest vanlig å finne på gater og torv i byene, såkalt «kuppelstein».

Det øverste stykket av veien har ligget skjult og beskyttet under lyng og torv i lang tid. Det framstår derfor som nokså uskadet. Lenger nedover mot stranden er situasjonen mer uryddig. Brolegningen er brutt opp av fururøtter, det har vært en stor bål plass midt i veien, og mye av steinen

Solende herrer på Storesand i august 1918. I bakgrunnen beiter det kyr. Kanskje er det kyrne til Carl Otto Larsen på Kjølbø? Fotograf: Anders Beer Wilse. Eier: Norsk Folkemuseum.

er sprukket og skjorbrent. Dessuten er veien delvis nedkjørt av tverrgående trafikk av tyngre kjøretøy. Likevel er store deler av den bevart, men det er nødvendig med tilføring av steiner for å utbedre de største skadene. Vi har fått et generøst tilbud om morenestein fra Vidar Asbjørnsen, og dette har gitt oss muligheten til å starte med dette arbeidet. Vi ser at det gir resultater, og det blir løpende vurdert hvor langt nedover mot stranden vi har grunnlag for å restaurere veien.

Mens det på Hvaler hovedsakelig har vært sanket tang, har forekomstene av tare vært større i andre deler av landet. Tareveier finnes det mange steder langs kysten vår, og i ulik utforming. Ofte er de kommet til fordi flere gårder med rett til å sanke

tang og tare har gått sammen om å bygge dem. I dag er flere av dem, som på Lista og Jæren, blitt til kulturstier og kulturminner. Andre steder er de blitt innlemmet i nyere bebyggelse og fått «evig liv» i gatenavn. Det er mange som har postadresse Tareveien i norske kystbyer.

Minnene etter den gamle kystkulturen vår har altfor lenge vært neglisjert til fordel for den «rikere» kulturen andre steder i landet. Kanskje skyldes det at de er mindre spektakulære, de handler ofte om tungt slit og strev som mange helst har villet glemme. I tillegg har de alltid vært herjet av naturkreftene, og storm og uvær har gjort sitt til å bryte ned verdifulle bygninger, anlegg og andre kulturminner raskere langs kysten enn i innlandet. Derfor er det ofte bare rester vi finner igjen.

Skjærhalden Badehotel fotografert i 1918. Fotograf: Anders Beer Wilse. Eier: Norsk Folkemuseum

Tangveien på Storesand og middelaldertuftene på Sjursholmen er begge slike kulturminner, og de forsvaret sin plass i nasjonalparken. Selv om veien er fra nyere tid enn tuftene, gikk sankingen av tang enda lenger tilbake i tid, og også den er et synlig minne fra en høstingskultur som en gang preget hele kysten, men som nå er forlatt. I tillegg forteller tangveien også historien om opplysningstiden og om idealistiske prester som Veidemann, som arbeidet for å spre kunnskap i befolkningen og sikre dem en bedre og tryggere fremtid. Det er en viktig historie.

Advent og jul

I HVALERKIRKENE

KONSERTER:

5. desember kl. 17
i Hvaler kirke
Adventkonsert. En gave fra Hvaler sanitetsforening til Hvalers befolkning. Gjesteartist Susanne Klerud. Hvaler trivselskor deltar. Gratis inngang.

12. desember kl. 15
i Spjørøy kirke
Konsert med Hvaler Musikkforening. Gratis inngang.

18. desember kl. 17
i Hvaler kirke
Julekonsert: Fredrik André Olsen med venner. Billetter: 150 kr voksen, 50 kr student/barn under 18.

19. desember kl. 16 og kl. 18:30
i Spjørøy kirke
Julekonsert med Hvaler trivselskor. Gratis inngang.

21. desember kl. 19
i Hvaler kirke
Julekonsert: Anne May Sandvik Olsen med familie og venner. Billetter kr 150.

GUDSTJENESTER:

28. november kl. 13 og kl. 15:30 i Hvaler kirke
Fest i Guds hus
En festgudstjeneste i advent med musikk og sang med lokale barn og voksne. Prest er Tore Thorkildsen. Etter den siste gudstjenesten deler Hvaler Sanitetsforening ut fakler, så vi alle kan gå i fakkeltog til Torget for tenning av julegrana. Hvaler Sjømannskirkeforening ønsker velkommen til Kirkens hus med salg av kaffe og kaker.

5. desember kl. 11
i Spjørøy kirke
Adventsgudstjeneste. Prest er Maria Vassli Gjære.

12. desember kl. 11
i Hvaler kirke
Gudstjeneste for små og store. Vi feirer Lucia og lys som tennes i mørket. Barnekoret deltar. Kjersti Morland, Mats-André Soli og Grethe Hummel.

19. desember kl. 11
i Hvaler kirke
Vi synger jul – en gudstjeneste med julens sanger og musikk. Mats André Soli og Grethe Hummel.

Julaften kl. 12
Julegudstjeneste på Dypedalåsen eldresenter. Prest er Grethe Hummel.

Julaften i Hvaler kirke
• kl. 14:30 Julegudstjeneste med lokale solister. Kirkemusiker Ken Phillips og prest Grethe Hummel.

• kl. 16 Julegudstjeneste med lokale solister. Kirkemusiker Ken Phillips og prest Grethe Hummel.

Julaften i Spjørøy kirke
• kl. 13:30 Julegudstjeneste. Barnekoret deltar. Kirkemusiker Mats-André Soli og prest Charles Andreas Vassal.

• kl. 14:45 Julegudstjeneste med lokale solister. Kirkemusiker Mats-André Soli og prest Charles Andreas Vassal.

• kl. 16 Julegudstjeneste med lokale solister. Kirkemusiker Mats-André Soli og prest Charles Andreas Vassal.

1. juledag kl. 12 (merk tiden)
Høytidsgudstjeneste. Kirkemusiker Mats-André Soli og prest Grethe Hummel.

Denne lille julehistorien er sakset fra Hvaler menighetsblads julenummer 1959. På den tiden var sokneprest Øivind Nicolaysen sykemeldt, og vikaren het Karl Anker Værvågen. Han var dermed også fungerende redaktør av menighetsbladet. Historien er ført i penn av Værvågen, men han hadde nok skjelet litt til boken «Barnet i norsk kristenliv: søndagsskolen i Norge gjennom 100 år».

ÅRETS POPULÆRESTE GUDSTJENESTE

Den første barnegudstjeneste julaften ble holdt i 1875 i Christiania.

Barnegudstjenesten julaften, eller familiegudstjenesten som den nå helst heter, er uten tvil årets mest populære gudstjeneste. Neppe en eneste sitteplass er ledig i noen kirke hvor det i det hele tatt er gudstjeneste den kvelden.

Merkelig nok har denne gudstjenesten ingen lang tradisjon. Den første barnegudstjenesten i vårt land ble holdt julaften 1875 i Vår Frelzers kirke i Christiania (Oslo domkirke).

Det var den fremtredende søndagsskolemannen sokneprest H.E. Hansen som holdt denne guds-

tjenesten, og motivet til den var at man gjerne ville ha en mere direkte tilknytning mellom kirken og søndagsskolen.

Det ble en betagende opplevelse!

Til denne gudstjenesten hadde barna innøvd julesangen «Jeg synger julekvad». Denne julesangen var ny den gangen og svært lite sunget. Nå ble den sunget av en sprengfull kirke med nærmere 3000 barn, forteller Hansen. Daværende stiftsprost Tandberg, husker jeg, kom sterkt preget inn i sakristiet og skjulte ansiktet i hendene av bevegelse: «Slik sang har jeg aldri hørt før», utbrøt han.

Ludvig Lindeman. Norsk salmedikter 1812-1887.

Også gamle Lindeman som spilte orgel var sterkt preget av å høre sin egen melodi sunget av denne barneskaren.

Sokneprest Hansen fortsatte med disse barnegudstjenestene så lenge han virket i hovedstaden.

I dag er som sagt, julaftensgudstjenesten blitt den mest populære gudstjenesten på hele året, men er i vår tid i høyere grad blitt en familiegudstjeneste med like stor oppslutning av de voksne.

Ved den første barnegudstjenesten hadde relativt få voksne fått adgang. Gudstjenesten skulle først og fremst være for barn.

Nå var det nok ikke «Jeg synger julekvad», som gamle Lindeman ble mest rørt av, men hans egen «Et barn er født i Betlehem» som han skrev i 1871, fire år før barnegudstjenesten. Som vi kan lese et annet sted i bladet, var det ikke

Lindeman som skrev «Jeg synger julekvad». Det høres kanskje utrolig ut at det var nesten 3000 barn til stede, men det viser seg at det virkelig var så mange.

Karl Anker Værvågen var prest på Hvaler fra oktober 1959 til 31. oktober 1960. Leif Sjølie ble ansatt som hjelpeprest sommeren 1960. Ny sokneprest på Hvaler ble utnevnt i statsråd 17. februar 1961. Hans navn var Einar Martinsen, og han var født på Hvaler i 1911.

rbj

Vår Frelses kirke 1875.

JEG SYNGER JULEKVAD (*In dulci jubilo*)

MELODIEN:

Dette er en av våre mest kjente og kjære julesalmer. Melodien er tysk, fra 1300 eller 1400-tallet, med en vuggende rytme som er karakteristisk for mange julesanger fra senmiddelalderen. Salmen hørte opprinnelig til i den folkelige tyske julefeiringen,

slik som i krybbespillet, men ikke i kirkens liturgiske gudstjenester. Martin Luther bearbeidet teksten og tok salmen inn i gudstjenesten. I 1569 kom salmen også med i den danske salmeboken til Hans Thomissøn: «*In dulci iubilo, suinge wi oc ere fro*». Thomissøns salmebok kom tidlig til Norge, så salmen har trolig blitt sunget i Norge i nærmere 450 år.

Den mest kjente melodisatsen er skrevet av Luthers venn Johann Walter, men det finnes tallrike videre bearbejninger. I 1975 -76 spilte Mike Oldfield inn en populærversjon av melodien på EP (*On Horseback*), og den ble en kjempesuksess i England. Den norske komponisten Fartein Valen

(1887-1952) er kjent for sitt særpregede tonespråk, som verken er dur eller moll. Hans firstemmige korsats av *Jeg synger julekvad* fra 1928 er blant hans mest komplekse harmoniseringer. Det er såkalt atonal 12-tonemusikk, og du kan høre denne satsen på en plateinnspilling med koret Grex Vocalis (for eksempel på Spotify, om du ikke selv har CD-en *Magnum Mysterium* fra 2004). Her fremføres *Jeg synger julekvad* i tre ulike versjoner, og det fjerde verset er i Fartein Valens enestående harmonikk.

TEKSTEN:

Opprinnelig er teksten blanding av latin og tysk, der de latinske ordene bare gir mening sammen med de tyske. Teksten er trolig forfattet av flere, og det første verset er visstnok skrevet av Henrik Suso, en tysk dominikanermunk som døde i 1366. Allerede i de to første linjene er det språkblending.

Latin: *In dulci jubilo*/**Tysk:** *Nun singet und seid froh!* Direkte oversatt til norsk blir dette: *I søt fryd, syng nå og vær glad!* Slik språkblending kalles makaronisk tekst*, og dette var ikke uvanlig i middelalderen.

I 1856 kom det en mesterlig oversettelse til datidens norsk ved Magnus Brostrup Landstad, i boken *Jule-salmer*. Landstad utga boken fra sin residens

i Frederikshald (Halden). Bokens undertittel er rørende: «*Sælges til Fordeel for de Fattige.*» Første strofe lød opprinnelig *Jeg synger frydekvad*, men i Landstads Kirkesalmebog som kom 13 år senere var teksten endret til *Jeg synger julekvad*. Det er denne versjonen som (lett språkvasket) benyttes i salmeboken fra 2013, NOS nr. 28:

1. Jeg synger julekvad,
jeg er så glad, så glad!
Min hjertens Jesus hviler
i stall og krybbe trang,
som solen klare smiler
han på sin moders fang.
:/: Han er Frelser min! :/:

2. Å, Jesus, du barnlill,
deg lenges jeg så til!
Kom, trøst meg allesinne,
tred inn om her er smått,
la meg deg se og finne,
å, da har jeg det godt.
:/: Drag meg etter deg! :/:

3. Hvor er Gud Fader mild:
Sin Sønn oss sende vil.
Vi alle var fordervet
i vår ulydighet,
men han har oss ervervet
all himlens fryd og fred.
:/: Eia, var vi der! :/:

4. Hvor er vel glede slik
som høyt i himmerik,
hvor alle engler kveder
en ny og liflig sang
og frem for tronen treder
til Guds basuners klang!
:/: Eia, var vi der! :/:

*I en norsk revyvisse fra 1929 forekommer også makaronisk tekst, med blanding av norsk og engelsk: «For en ting kunne han si: «My little Sweetheart!» Og hun sa: «Yes, very well» og «I love you.»

Kilder: Nasjonalbiblioteket, Norsk salmebok 2013, Wikipedia og Store norske leksikon.

JULAFTE

Så er dagen her, dagen og kvelden som rommer så mange tanker og stemninger. Juleevangeliet, slik legen Lukas har formet det, leses i dag i kirker og bedehus, i radio og fjernsyn og ved middagsbordet i hjemmet.

Juleevangeliet er en vakker fortelling som rommer et vell av personer med Jesusbarnet som midtpunkt. Selv den mektige kong Herodes og landshøvdingen i Syria, Kvirinius, må finne seg i å bekle biroller i julens fortelling.

Den avdøde borgerrettighetsforkjemper Martin Luther King sier det slik: «Caesar disponerte over et palass, Jesus over en krybbe og et kors. Men det er denne Jesus som har delt historien i to: før Kristus og etter Kristus».

Det hele ble understreket da jeg en gang leste ei bok med tittelen: «Store personligheter i historien». Her var berømte filosofer og vitenskapsmenn, forfattere og musikere omtalt, men Jesus var det ikke funnet plass til.

Likevel kom ingen utenom ham, for alle var knyttet opp til hans fødsel. Enten hadde de levd før eller etter ham. Dermed er også vårt liv bundet opp til ham.

Julekvelden er historiens helligste øyeblikk, for den kvelden ble verden en annen, fordi Gud ble menneske. Juleevangeliet handler om den Gud som går inn i alle verdens sidegater, inn i alle slekters sidegater, inn i alle våre sidegater og oppsøker det enkelte menneske. Han kommer med tydelig melding om at han bryr seg om oss, både det vi selv kjennes ved, og ikke minst det vi ikke kjennes ved. På den måten er vi alle knyttet opp til ham, for han er redningsmannen.

*For dette barn skal vi engang
få prise Gud med evig sang.
Nå er det født en frelser stor,
for oss og alle folk på jord!*

Eyvind Skeie 1979

Fra boka «Julegleder, Adventskalender på en annen måte» av Tore E. Thorkildsen

VÅRE JULEBLOMSTER

Ridderstjerne eller Amaryllis (*Hippeastrum*)

TEKST: EINAR MORLAND FOTO: OPPLYSNINGSKONTORET FOR BLOMSTER OG PLANTER (WWW.OBP.NO)

Rød ridderstjerne, ofte kalt Amaryllis.

Ridderstjerne er en løkplante som blomstrer naturlig om vinteren. Det finnes ca. 90 arter, og ca. 600 kryssninger med egne navn. Det er varianter i ensfarget eller flerfarget rødt, rosa og hvitt, men også i andre farger som gult eller oransje. De som selger blomsterløk er ikke alltid så nøye med latinen, men botanikerne sier at Amaryllis var et historisk feilaktig navn som ble forlatt tidlig på 1900-tallet. Slektsnavnet har de siste 100 årene vært *Hippeastrum* (som betyr ridderstjerne). Det

finnes en rekke arter som vokser vilt i mange tropiske eller subtropiske områder i Amerika, fra Mexico til Argentina. Alle deler av planten er forresten sterkt giftige, og inntak av noen få gram kan være dødelig.

Mange stuer på Hvaler har blomstrende ridderstjerner ved juletider. Man kan styre utviklingen av blomsten med temperatur, slik at man kan holde tilbake eller fremskynde blomstring til juledagene. Setter man planten svakt i en kjeller, bremses utviklingen. I et varmt rom vokser knoppen nesten så man ser det fra dag til dag.

Man får kjøpt kraftige løker med to eller tre stilker, med tre eller fire blomster på hver stilk. Tørre løker bør ligge et par timer i lunkent vann før planting i potte. Gi dem store nok potter, minst 4 cm bredere enn løkene. De største blomstene kan bli opptil 15 cm brede, på toppen av en stilk som gjerne blir en halvmetre eller mer. Dermed blir en blomstrende ridderstjerne en hel blomsterbukett alene.

Tofarget ridderstjerne.

Løkene er flerårige og kan blomstre i årevis. Man må gi løken hvile dersom man ønsker at den skal blomstre igjen. Løken kan gjerne hvile innendørs på en kjølig og mørk plass, eller den kan settes ut når faren for nattefrost er over. De gamle blomstene fjernes når løken har blomstret ferdig, men bladene må få lov til å utvikle seg videre for å produsere næring til neste års blomstring. Vann løken godt og gi den næring annenhver

uke til å begynne med, og deretter litt hyppigere, gjerne hver uke fra april. I mai - juni minker man vanningen så løken får hvile. Noen foretrekker også å la bladene visne ned, men det er ikke nødvendig så lenge planten får nok lys. I oktober/november pottes den om, og så begynner en ny prosess med blomstring mot juletider eller til andre tider om det er det man ønsker.

Myten om Amaryllis og Alteo

En gresk myte forteller om den sjenerte og engstelige nymfen Amaryllis. En dag da hun plukket blomster, møtte hun den vakre gjeteren Alteo og ble dypt forelsket i ham. Alteo var en hyrde med Hercules' styrke og Apollos skjønnhet. Han kunne ikke gjengjelde hennes kjærlighet, for han hadde lovet seg selv at han bare ville gi sin kjærlighet til en jente som fant en helt ny blomst til ham.

Amaryllis var desperat og dro til orakelet i Delphi. Der fikk hun vite hva hun kunne gjøre for å vinne Alteo: Hun måtte ta en gylden pil og stikke seg til blods med den foran Alteos dør 30 kvelder på

rad, for på den måten å uttrykke sin kjærlighet. Amaryllis gjorde som oraket hadde fortalt henne, og i 29 netter dryppet blodet fra brystet hennes og ned på jorden ved Alteos dør, uten at noe hendte. Men den 30. natten skjedde mirakelet: På stedet der blodråpene hadde falt, vokste det nå opp en rød, stor og vakker stjerne. «Alteo, Alteo, her er den nye blomsten!» ropte Amaryllis begeistret. Alteo åpnet døren og så for første gang den vakre jenta. Hun sto der, strålende vakker, og med en tung og tykk blomstestilk i hendene. På toppen var det en ildrød kjærlighetsblomst som ingen hadde sett før. Hyrden knelte ned foran henne og de kysset hverandre for første gang. Den nye blomsten fikk navn etter jenta, og slik ble den hetende Amaryllis.

Julemarked på Kystmuseet

*Velkommen til en god, gammeldags Hvalerjul,
med julepyntede stuer og markedsboder på tunet.*

Lørdag 4. desember kl 12-15

GRATIS INNGANG

Arrangør: Hvaler Kulturvernforening og Kystmuseet Hvaler

ØSTFOLD MUSEENE
KYSTMUSEET HVALER

HVALER
KULTURVERNFORENING

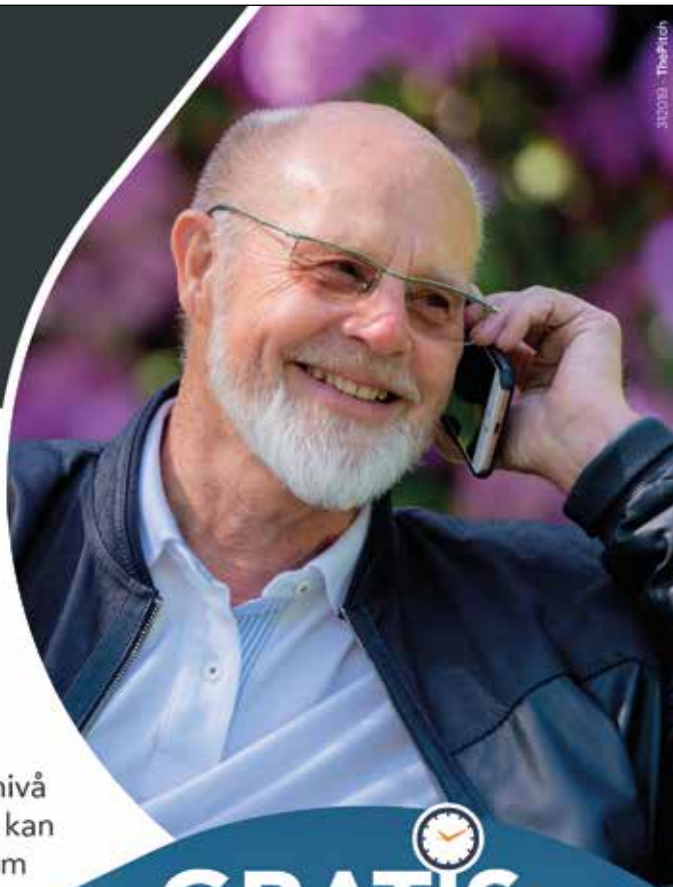
HVALER

FLEX

REIS TIL KIRKEN MED FLEX

Kanskje du kan reise med Flex neste gang du skal til kirken?

Flex har et høyere servicenivå enn vanlig buss. Sjåførene kan gi deg en hjelpende hånd om du trenger det.

320231 - ThePitoh

GRATIS bestillingsreise

Flex bestillingstransport må forhåndsbestilles, og kjører i enkelte områder i kommunen. Hvis du er nysgjerrig på om du kan reise med Flex neste gang du skal i kirken – ta kontakt med vårt kundesenter på telefon 69 12 54 80.

Tlf. 69 12 54 80

| flexhvaler.no

Konfirmantene

KONFIRMANTENE I HVALER KIRKE:

Øverst fra venstre: Oliver Arntsen Ludvigsen, Hans Gustav Bachmann Refne, Brage Mathias Pedersen. Midten fra venstre: Kjersti Morland (menighetspedagog), Henrik Gillerstedt Mogen, Johannes Bjørneli, Lukas Alexander Akselsen, Jonas Pahle Anker, Grethe Hummel (prest). Foran fra venstre: Daniel Johansen, Ronja Victoria Hultman Johansen, Harriet Cornelia Avdal, Mille Løland, Martine Evensen, Andreas Alexander Wiborn.

i Hvaler 2021

Tommy Ødegaard 2021

KONFIRMANTENE I SPJÆRØY KIRKE:

Øverst fra venstre: Casper Tiochta, Benjamin Resberg, Patrik Alexander Sehlin Dahlstrøm, Aleksander Tennefoss, Hans Kristian Kirknes Lindberg. Midten fra venstre: Kjersti Morland (menighetspedagog), Marie Solvang Bellmann, Daniel Rømyr Mareth, Gabriels Sokolovskis, Ola Iversen, Sander Søberg, Even Gulland Pøhner, Othilie Lindgren, Grethe Hummel (prest). Foran fra venstre: Leonora Helen Larsen, Vida Kristiansen, Mie Sofie Jansen, Natalie Holen, Alice Simensen, Benedicte Simensen, Isabella Rybom, Jorun Garcia De Presno, Mira Emilie Garcha Ingemanssen, Julie Adele Holt.

VIKTIG MELDING

– GRATIS RØYKVARSLERBATTERI

TEKST: DAG PLAU

Menighetsbladet tar opp igjen temaet fra høstutgaven om brann sikkerhet i hjemmet, for julemåneden innledes med **Røykvarslereens dag**, som altså er 1. desember!

Det er Norsk Brannvernforening som på denne måten minner alle om at røykvarsleren må testes, og at 1. desember er dagen for batteriskifte! Da har du kontroll på mørketida.

Røykvarslere er nemlig hjemmets viktigste livreddere, så lag deg en rutine for testing; f.eks. hver gang du får et nytt menighetsblad!

I tidligere tider fikk mange batterier fra sine forsikringsselskap, men det er nok ikke så vanlig lenger – kommunikasjonen er jo stort sett uten konvolutter.

Som nevnt i høstutgaven av menighetsbladet, er brannvesenet engasjert i forebyggende tiltak, så også røykvarslere – og batterier.

Hvaler menighet har lenge vært opptatt av brannsikring - nå har Hvaler kirke automatisk slukningsanlegg, og menigheten ser det som naturlig å ta engasjementet videre. I samarbeide med brannvesenet og Gjensidige vil vi dele ut gratis batterier fra Kirkens hus, og etter alle gudstjenester gjennom vinteren.

Norsk Brannvernforening har mange gode råd – her følger en huskeliste som stadig aktualiseres, for det blir flere ladere.

LADEVETTREGLER:

1. Lad i rom med røykvarslere
2. Lad når du er våken og til stede
3. Les og følg produsentens bruksanvisning
4. Bruk helst original lader
5. Lad på et underlag som ikke lett kan brenne
6. Ikke lad i senga
7. Ikke lad i korridor eller i trapperom. De må kunne brukes som fluktvei ved brann
8. Bytt ut skadet utstyr
9. Stopp lading dersom det kommer lyder, lukter eller blir unormalt varmt
10. Ved røyk og flammer, ring brannvesenet på 110

De færreste av oss har opplevd brann, så skift batteri i hjemmets viktigste livredder – og sjekk alle varslere neste gang menighetsbladet er i postkassa!

Mona Vauger

KJÆRE INNBYGGER PÅ HVALER

TEKST: MONA VAUGER, ORDFØRER

Nå går vi inn i en fin tid, med juleforberedelser og mye hygge med familie og venner.

Det er ved høytidene vi kjenner på at hver enkelt familie har sin egen tradisjon. Hver familie har sin juleoppskrift, i hvert hus, på hver øy i vår lille fine kommune.

Hvaler kommune har vært igjennom en krevende tid. Korona og ny retning for mindre pengebruk har vært utfordrende. Men et skritt av gangen i riktig retning gjør oss sterkere og bedre rustet for fremtiden. Jeg har veldig lyst til å trekke frem alle de dyktige medarbeiderne i Hvaler kommune. De står på hver dag for å gjøre hverdagene våre fine. De har stor omsorg for oss på alle områder! Vi får til veldig mye bra i vår lille kommune og vi har også engasjerte folkevalgte som brenner for vårt Hvaler.

Min oppskrift på julefeiring ble skrevet på nytt i 2020. Jeg valgte å være alene på dagen og kvelden. Når man selv velger det, kan det også være fint. Mange med meg opplevde julen 2020 som annerledes. Korona gjorde det annerledes. Oppskriften på hva som skal være julefeiring fikk en ny side. Min julaften besto av gudstjeneste ute på kirkebakken ved Hvaler kirke. Der opplevde vi en spesiell følelse av tilhørighet og fellesskapsfølelse. Salmesangen næret frostrøyken som glitter

utover kirkebakken. Hjemme i stua, tenne lys og la blikket hvile på de samme flekkene på juleduken som i fjor. Fyr i ovnen en god bok og bulende mette kattemager liggende utover gulvet. Det var fint på sin måte.

Jeg håper at Post-korona-jul blir en «sammen-jul», og kanskje finnes det rom for en ny oppskrift på julefeiringen dette året? En feiring som åpner døren for nye ansikter rundt bordet? Glede noen utenfor den vanlige oppskriften med en invitasjon. Da kan de også velge. Julen er også tiden for å gi en ekstra klem eller ta seg tid til å spørre hvordan det går med dem som for første gang har en tom stol ved spisebordet.

Nå gleder vi oss over tenning av julegrana, julemarkeder, juletreffester og andre tradisjonelle hyggelige feiringer på Hvaler. Julehandelen kan også gjøres kortreist og hvalersk!

**Nå skal vi ta vare på hverandre
i den fine tiden som kommer.
Ønsker alle i hvert hus og hver hytte en
fredelig og fin «sammen-jul».**

Solbarn, jordbarn

1 Solbarn, jordbarn, bak din tynne hud stråler mot oss kjærlighet fra Gud.
Hør oss, se oss, Stjernebarn stig ned, så jordens barn i alle land finner julens fred.

2 Flyktning, krigsbarn, hjemløs og forlatt, misbrukt, skadet i den dype natt.
Hør oss, se oss, Stjernebarn stig ned, så jordens barn i alle land finner julens fred.

3 Glemte barn, skremte barn, med sitt såre sinn, ingen merker tåren på dets kinn.
Hør oss, se oss, Stjernebarn stig ned, så jordens barn i alle land finner julens fred.

4 Bortskjemt, ensomt barn som vil ha mer, trobarn, Guds barn, håper, venter, ber.
Hør oss, se oss, Stjernebarn stig ned, så jordens barn i alle land finner julens fred.

5 Håpsbarn, fredsbarn, Barn fra evighet, vis hvert jordbarn himlens herlighet.
Hør oss, se oss, Stjernebarn stig ned, så jordens barn i alle land finner julens fred.

I de neste utgavene av menighetsbladet vil vi rette oppmerksomheten mot en salme som vil bli mye brukt i de kommende gudstjenestene.

Denne gang er det «Solbarn, jordbarn», som får litt ekstra oppmerksomhet.

Salmen er en av de nyere adventssalmene i salmeboka og den opprinnelige teksten er skrevet av Shirley Erena Murray fra New Zealand. Murray skrev teksten på julekortene hun sendte ut julen 1994, og etter å ha mottatt julekortet komponerte Carlton Raymond Young melodien som nå synges.

Salmen er oversatt til flere ulike språk, og fikk sin norske tekst av Eyvind Skeie i 2004. Teksten utfordrer til ettertanke ved å sette fokus på dem som har det vondt, og uttrykker et ønske om at disse skal bli sett og hørt og finne julens fred.

Shirley Erena Murray

Eyvind Skeie

FEST I GUDS HUS

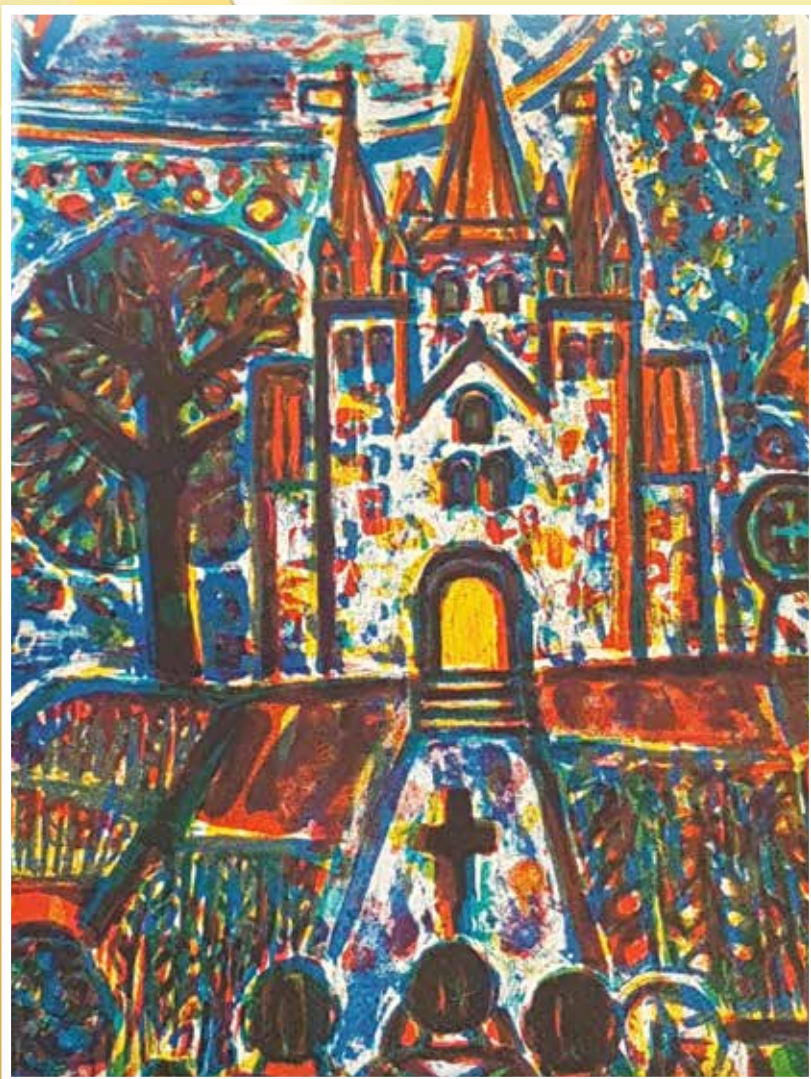
Velkommen til adventsmesse i Hvaler kirke søndag 28. november.
Vi synger inn advent tiden med tekster av Eyvind Skeie og musikk av Geir Knutson.
Med kor, blåsere, orgel og piano skal vi skape en festgudstjeneste sammen.

Vi regner med mye folk så det er satt opp to tidspunkter å velge mellom:

kl. 13 og kl.15:30.

Etter siste gudstjeneste er det fakkeltog og julegrantenning på Torget.

VELKOMMEN.

Juleevangeliet

Det skjedde i de dager at det gikk ut befaling fra keiser Augustus om at hele verden skulle innskriveres i manntall. Denne første innskrivning ble holdt mens Kvirinius var landshøvding i Syria. Og alle drog av sted for å la seg innskrive, hver til sin by. Josef drog da fra byen Nasaret i Galilea opp til Judea, til Davids by Betlehem, siden han var av Davids hus og ætt, for å la seg innskrive sammen med Maria, sin trolovede, som ventet barn. Og mens de var der, kom tiden da hun skulle føde, og hun fødte sin sønn, den førstefødte, svøpte ham og la ham i en krybbe. For det var ikke plass til dem i herberget.

Det var noen gjeterer der i nærheten som var ute og holdt nattevakt over sauene sine. Med et stod en Herrens engel foran dem, og Herrens herlighet lyste om dem. De ble meget forferdet. Men engelen sa til dem: "Frykt ikke! Jeg kommer til dere med bud om en stor glede, en glede for hele folket: I dag er det født dere en frelser i Davids by; han er Kristus,

Herren. Og dette skal dere ha til tegn: Dere skal finne et barn som er svøpt og ligger i en krybbe.” Med ett var engelen omgitt av en himmelsk hærs-kare, som lovpriste Gud og sang:

“Ære være Gud i det høyeste og fred på jorden blant mennesker som har Guds velbehag.”

Da englene hadde forlatt dem og vendt tilbake til himmelen, sa gjeterne til hverandre: “La oss gå inn til Betlehem for å se dette som har hendt, og som Herren har kunngjort oss.” Og de skyndte seg av sted og fant Maria og Josef og det lille barnet som lå i krybben. Da de fikk se ham, fortalte de alt som var blitt sagt dem om dette barnet. Alle som hørte på, undret seg over det gjeterne fortalte. Men Maria gjemte alt dette i sitt hjerte og grunnet på det. Gjeterne drog tilbake, mens de priste og lovet Gud for det de hadde hørt og sett; alt var slik som det var blitt sagt dem.

(Luk.2.1-20)

HVALER SANITETS- FORENING ER 110 ÅR

Fredrikke Marie Kvam.

TEKST: RIGMOR ØSTIGÅRD

Fredrikke Marie Kvam var en liten, viljesterk kvinne, som i 1896 samlet 100 samfunnsbevisste kvinner til et møte i Kristiania. Den 26. februar 1896 ble Norske Kvinners Sanitetsforening stiftet. Fredrikke Marie var opptatt av kvinner og barns helse og av unionsoppløsningen. Da det var fare for krig mellom Norge og Sverige, var den første tanken å skaffe tilveie klær og utstyr til hæren. Det ble ikke krig, men for sanitetsforeningen stod oppgavene i kø. Slik startet dette som skulle bli Norges største humanitære kvinneorganisasjon. Det som startet i det små skulle utvikle seg til det som i dag er over 40.000 medlemmer og 600 lokalforeninger over det ganske land.

På Kirkeøy står å lese i originaldokumenter at det den 5. november 1911 kom en del kvinner og **menn** sammen på Brekke på Kirkeøy i den hensikt å stifte en sanitetsforening for østre Hvaler. Det ble nedsatt en komite som skulle fremme forslag til lover som ble vedtatt på en generalforsamling 4. **desember** samme år, og dette ble stiftelsesdatoen for foreningen som da fikk navnet Østre Hvaler Sanitetsforening. Den første formann var en mann, doktor Lundevall. Medlemmene kunne betale kontingent med kr 15 for alltid, eller betale kr 1 pr. år.

Foreningens første oppgave ble å skaffe en sykepleier, og den første som ble ansatt var søster Marie. Vi kan lese i gamle regnskapsprotokoller at lønnsutbetaling for 3 måneder var kr 150 i 1913. Tuberkulosen og dårlige tider herjet i landet og i vår kommune. Mange trengte hjelp og henvendte seg til sanitetsforeningen. Det ble derfor en stor oppgave for foreningen å hjelpe enkeltpersoner og familier i kommunen. Det ble kjøpt inn ulltepper og sykeutstyr og det ble holdt

kurs i hjemmesykepleie. Folk søkte om melk, og enkeltpersoner og familier fikk innvilget 1 liter pr. dag. I 1939 delte foreningen ut 4.398 liter melk til en verdi av kr 1.099. Mange fikk økonomisk hjelp til å reise på sanatorium og til sykehusopphold. Et eksempel er en mann som søkte om hjelp til kona si som skulle på psykiatrisk sykehus. Sanitetsforeningen kjøpte kjole, strømper og undertøy, samt at et sanitetsmedlem gav henne kåpe. Skolebarn fikk tran og suppe, etter hvert også innvilget fri reise med D/S Hvaler for å komme til tannlege i Fredrikstad.

Søndre Sandøy og Herføl. På Kirkeøy delte foreningen ut i alle kretser samt til Nordre Sandøy og Lauer.

Hvor fikk man penger fra i disse årene? Inntektskildene var stort sett de samme som i dag. Ved siden av utlodning o.l. solgte foreningen i 1939 1600 maiblomster og 2200 julemerker! Maleri fra kunstneren Alfeld Børsum Johnsen ble gitt som gave i 1945. Det ble solgt 2000 lodd a 25 øre. Vi merker oss også at foreningen fikk årlig støtte fra Hvaler kommune den gangen.

Dette er fra foreningens 80 års jubileum i 1991. Fra venstre: Tidligere leder Ragna Refsgaard (med ryggen til), Synnøve Nøtvedt, stifteren av Kirkeøy Yngre Sanitetsforening, Iris Langrind, fylkesleder i NKS Østfold, Aase Eriksen, leder og Wenche Strand, tidligere leder.

I årene som fulgte ble det etablert flere sanitetsforeninger i Hvaler. Vesterøy og Spjørøy Sanitetsforening ble stiftet i 1913, Asmaløy Sanitetsforening i 1916, Søndre Sandøy og Herføl kom etter i 1933, sistnevnte som en underavdeling av Østre Hvaler Sanitetsforening. Da Herføl ble selvstendig forening i 1947, tok Østre Hvaler Sanitetsforening navnet Kirkeøy Sanitetsforening. I 1944 ble Kirkeøy Yngre Sanitetsforening stiftet som en underavdeling av Kirkeøy Sanitetsforening. Medregnet yngres avdeling hadde Hvaler den gang hele 7 sanitetsforeninger.

Under andre verdenskrig mottok foreningen pakker fra Norgeshjelpen i Sverige gjennom skipsreder O. Ditlev Simonsen. Disse inneholdt sko, strømper og undertøy og ble fordelt til foreningene på Vesterøy, Spjørøy, Asmaløy,

I 1944 ble sanitetsforeningene i Hvaler enige om å holde et årlig felles møte. Det gikk på omgang i foreningene å arrangere møtet på forsommeren. Dette var nytt og nyttig. Her kunne man diskutere saker og utveksle erfaringer, samtidig som det ble et hyggelig treff på tvers av øyene.

I 1947 ansatte foreningen husmorvikar og i 1948 ble det startet spedbarnskontroll.

I 1970 startet vi fotpleie for eldre. Den første fotpleieren var Tutta Alvin. Samme år gikk alle sanitetsforeningene i Hvaler sammen med kommunen om å ansette hjemmesykepleier, en i østre Hvaler og en i vestre Hvaler.

Foreningen jobbet i mange år med badstusaken. Sammen med yngres avdeling samlet man

Dette er foreningens representanter på fylkesårsmøte i Borge i 1998. Fra venstre: Liv Aleksandersen, Lisbeth Magnussen, Rigmor Østigård, Bjørg Bustgaard, Gunhild Sandvik, Hanne Jensen, Marianne Barth og Aase Eriksen.

inn penger til et offentlig bad i Rådhuset på Skjærhalden. Yngres avdeling jobbet spesielt med dette, men årene gikk, og etter hvert var ikke dette lenger aktuelt da flere og flere fikk bad i eget hjem. I stedet ble det i 1962 innkjøpt en sykebil som ble overrakt Hvaler kommune. Denne bilen ble brukt inntil den ikke lenger var kjørbart! Yngres avdeling tok saken opp, og i 1977 gikk de sammen med hovedforeningen til innkjøp av en brukt ambulanse **som sanitetsforeningen ville drive selv.**

Den første sjåføren som ble ansatt var Egil Storrød, og flere sanitetsmedlemmer stilte opp som hjelpemannskap.

Det ble etter hvert 2 utskiftninger av bil, bedre og nyere standard, og til slutt en ny Mercedes med datidens utstyr. Vi bygde garasje til bilen på dugnad ved helsesenteret på Skjærhalden. Sanitetsmedlemmene stilte opp med alt som skulle til for å få ambulansetjenesten i østre Hvaler til å gå knirkefritt. Vi hadde fått mange reservesjåfører, men Roar Sørensen ble etter hvert vår faste sjåfør og gode samarbeidspartner i mange

Dette er fra foreningens 90 års jubileum i 2001, utnevning av æresmedlemmer. Marie Brandsgaard var ikke tilstede da bildet ble tatt. Fra venstre: Tupsi Holter, Gudrun Botne, Rigmor Østigård, leder, Karin Jensen og Lizzi Jensen.

år. Så ble Asger Bentzen ansatt, og disse to var våre faste sjåfører helt til ambulansetjenesten ble sentralisert fra 1. januar 1996. Bilen vår ble solgt, men våre to flotte ambulansesjåfører ble begge ansatt i den nye ambulansetjenesten i Østfold. Det var vi veldig stolte av!

Det fulgte noen år med nedleggelse av foreninger. Den første som la ned var Herføl Sanitetsforening, så fulgte Søndre Sandøy Sanitetsforening. Dette var forståelig da befolkningsgrunnlaget var for lite til å drifte en aktiv forening. De fleste medlemmene gikk over til foreningen på Kirkeøy. Men så fulgte Asmaløy, Spjærøy og Vesterøy sanitetsforeninger. Alle ble nedlagt.

På Kirkeøy hadde det lenge vært frustrasjon hos hovedforeningen at yngres avdeling som i utgangspunktet skulle rekruttere medlemmer over til hovedforeningen, ikke gjorde det. I årsberetningen til Kirkeøy Sanitetsforening i 1974 skriver daværende leder Ragna Refsgård: «Det begynner å bli mange tunge byrder, men vi er heldige som har de unge, **de yngre som aldri**

DETTE ER SAKER VI JOBBER MED I DAG:

- Trivselstralla på Dypedalåsen bo- og behandlingssenter
- En aktiv og oppegående omsorgsberedskapsgruppe som har avtale med Hvaler kommune om hjelp i kriser og katastrofer (jfr. vårt bidrag ved koronavaksineringen)
- Økonomisk støtte til Hjørgunn Gård og Behandlingssenter
- Julematkurver til de som har det vanskelig i kommunen vår
- Vedlikehold og drift av lekeklassen på Skjærhalden
- Skolefrokost
- Foredrag og aktiviteter for barn og unge
- Kløverturer
- Gaver til nyfødte i kommunen
- Adventskonsert i Hvaler kirke/tenning av julegrana på Skjærhalden Torg
- Støtte til våre forskningsfond, spesielt fokus på kvinnehelse

HELT NYE PROSJEKTER:

- Kløverturer/treff for kvinner i barselpermisjon
- Pårørendeprojekt. Temakvelder for pårørende til personer over 65 år som har et hjelpebehov

Nåværende styre: Fra venstre: Anne-Lise Eriksen, Astrid Rødseth, Berit Knutsen, Rigmor Østigård, Irene Storehjem og Gro Bengtson. Torild Nordeng var ikke til stede da bildet ble tatt.

denne gangen ble vi Hvaler Sanitetsforening, med dyktige og interesserte medlemmer fra hele kommunen.

Hvaler Sanitetsforening ønsker å være årvåken, modig og nytenkende, samtidig som vi jobber

blir eldre!» Det skulle gå noen år, men i 1985 besluttet yngres avdeling å legge ned og gå inn i Kirkeøy Sanitetsforening. Dette ble redningen for sanitetsforeningen på Hvaler! Den første lederen etter sammenslåingen var Wenche Strand.

Kirkeøy Sanitetsforening begynte arbeidet med rekruttering av medlemmer fra hele kommunen. De første kom fra Asmaløy, og spørsmålet om å endre navn fra Kirkeøy til **Hvaler Sanitetsforening** kom opp. I 2006 skiftet vi navn for 3. gang,

under vårt motto: «I de små ting frihet, i de store ting enighet, i alle ting kjærlighet».

Tusen takk til næringslivet i Hvaler som alltid er velvillige når vi kommer på døra! En spesiell takk til sjømatrestauranten Første Reis og til Vertshuset på Skjærhalden som er store bidragsytere.

Sist, men ikke minst, alle som støtter basarene, fastelavnsriset, maiblomsten, moteoppvisningen og alt annet vi arrangerer.

Anita Lamisoni har akkurat født sitt første barn. Hun har fått navnet Grace, for hun er både en gave og en nåde, forteller den stolte moren.

LA GRACE FÅ FYLLE FEM ÅR

TEKST: ANETTE TORJUSEN FOTO: HÅVARD BJELLAND

Akkurat nå ligger Grace trygt i mammas armer, bare en dag gammel. Omfavnet av morskjærlighet og nærhet etter en god og trygg fødsel. Dessverre er tallene dystre, mange barn i Afrika lever aldri til de blir fem år.

Innerst i kroken på fødeavdelingen hører vi små forsiktige grynt. Da vi titter inn ser vi at det er Grace som er i ferd med å våkne. Hun ligger trygt i

mammas favn på en av sengene i salen. Bare timer har gått siden hun ble født.

– Jeg kjenner meg så lykkelig, Grace er mitt første barn, og det er så mye større enn jeg hadde forestilt meg. Jeg håper hun får en trygg og god fremtid, det er alt jeg ønsker meg, smiler mamma Anita Lamisoni (24).

HØYE DØDSTALL

Grace er født i Malawi, på fødeavdelingen til helsesenteret Mbwatarika, som Kirkens Nødhjelp

KIRKENS NØDHJELP

actalliance

har bygd. Alt er godt og trygt for Grace nå, men utenfor veggene venter et hardt liv og en beinhard statistikk. Mer enn nitti prosent av barn som dør før de fyller 18 år, overleverer ikke sin femårsdag.

Malawi er et av verdens fattigste land, som står i mange kriser. Akutt vannmangel, tørke og flom gjør at tilgangen til mat er kritisk. Så kritisk at Grace har femti prosent sjanse for at veksten hennes blir hemmet før hun fyller fem år. I tillegg har pandemien også gitt et voldsomt oppsving i antall barneekteskap og tenåringsgraviditeter. I noen områder har dette doblet seg.

Selv om tallene for barnedødelighet har gått kraftig ned, er de fortsatt dramatiske. I 2019 døde det 14.000 barn i verden under fem år, hver eneste dag. Og hvor du blir født har mye å si. Barnedødeligheten er ni ganger høyere i Afrika enn i Europa.

En god start på livet begynner med en trygg fødsel, derfor har Kirkens Nødhjelp bygd fødeavdelinger flere steder i Malawi. Samtidig som vi sørger for gode jordmødre.

Da Grace ble født var det Hilal Wasil (27) som var jordfar på vakt. Han tok imot Grace og hjalp Anita gjennom sin første fødsel. Og Anita kan ikke få fullrost han.

– Jeg følte meg både trygg og ivaretatt på beste måte, så nå kan jeg faktisk si at jeg hadde en fin fødsel, selv om den var lang og vond.

Hilal, som også er ansvarlig for svangerskapskontrollene, kan ikke få understreket nok hvor viktig det er å komme seg til en fødeavdeling. Han rykker også ut på motorsykel til mødre som ikke når frem i tide.

– Vi ser at mange går over tiden, aborterer eller får massive blødninger etter fødsel. Derfor er det så viktig at gravide og nybakte mødre blir fulgt tett opp.

Anita får bare en natt på sykehus før hun må reise hjem, det er mange som skal føde og kamp om plassene. Totalt dekker fødestuen 3000 husholdninger.

Vi skal snart feire jul, i takknemlighet og glede over Jesu fødsel. En fødsel som mest sannsynlig var en tøff erfaring for unge Maria. I en stall, i en fremmed by, langt borte fra familien. Hadde hun en fødselshjelper?

Jesus overlevde både fødselen og flukten den lille familien måtte legge ut på etterhvert. Vi antar spedbarnsdødeligheten var stor. Jesus overlevde

Hilal Wasil er jordfar på fødeavdelingen ved helsesenteret som Kirkens Nødhjelp har bygd. Her sjekker han at alt er vel med Grace etter fødselen noen timer tidligere.

spedbarnstiden på tross av den urolige verden han ble født inn i.

2000 år etterpå vet vi at nyfødte under 28 dager står for nesten halvparten av dødsfallene blant barn under fem år (tall fra 2019) Mange fødes fortsatt i krig, konflikt, vannmangel, sult og fattigdom.

Vårt oppdrag er å redde liv og kreve rettferdighet for disse, slik vi gjør i Malawi. Vi kan være med og gi nyfødte Grace og andre barn en trygg fremtid. Sammen med deg og dem kan vi bygge flere fødeavdelinger og sørge for tilgang til mat, rent vann, vaksiner og utdanning. Sammen forandre. Slik at flere får fylle fem år.

SLIK GIR DU ÅRETS VIKTIGSTE JULEGAVE:

Vipps et valgfritt beløp til 2426.

-Send GAVE på sms til 2426 og gi 250 kroner.

Gavekonto: 1594.22.87248

JULEFEST FOR DE ELDRE PÅ HVALER 2021

I HVALERHALLEN CAFE

Lions Club Hvaler arrangerer førjulsfest for pensjonister i Hvaler kommune.

**Stedet er Hvalerhallen Cafe
Onsdag 8. desember kl. 17**

Det blir servert julemiddag, riskrem og kaffe.
OBS: Av hensyn til plassen er det de første 90 påmeldte som er sikret plass.

OBS: Av hensyn til maten ønsker vi en påmelding fra dere innen søndag 5. desember til Ernst H. på telefon 906 71 441.

Pris pr. person kr 50

Det blir musikk, allsang og underholdning.
Julenissen kommer helt sikkert!

Velkommen til en forhåpentligvis hyggelig førjulskveld!
Trenger du/dere skyss - ta kontakt med
Egil Adolfsen tlf. 478 71 295, eller Ernst H. Fredriksen tlf. 906 71 441.

EN HILSEN FRA HVALER TRIVSELSKOR

Livet fra mars 2020 og til høsten 2021 har vært strevsomt for alle. Korister som måtte holde to meters avstand – og som bare kunne være sammen i grupper. Antallet fra 10 og så 30 maksimalt krevde mye planlegging og tålmodighet – og tro på egen stemme.

MEN SÅ – i september kunne vi igjen øve som før, som et helt kor og tett i tett, og på Vesterøy Bedehus som har vært basen vår i mange år. Og vi skal ikke legge skjul på at det var noen julesanger som sto på øvingsplanen allerede i september.

Med **Adventskonserten i Hvaler kirke søndag 5. desember** tar vi opp igjen en god tradisjon og et mangeårig samarbeid med Hvaler Sanitetsforening.

I 2020 ble det ingen Adventskonsert, men vi har fått med oss Susanne Klerud og Mats-André Soli som skulle deltatt på fjordårets avlyste konsert

Julekonsert i Spjørøy kirke blir det også – sett av datoen **søndag 19. desember**.

Vi gleder oss og håper på fulle kirkebenker – endelig!

Det viktig for koret å takke Hvaler menighet og Hvaler kommune (kultur) for fantastisk støtte i koronatiden.

Koret har kunnet møtes i grupper og øvet fra og til i nesten hele perioden, først i Spjørøy kirke og så på Kulturhuset Floren.

Jeg vil også takke alle dere der ute som var like skuffet som oss hver gang vi måtte avlyse noe, det hjelper godt å kjenne at vi alle har stått sammen i denne tiden. – Så nå sees vi endelig på konserter i Hvalers flotte kirker.

VELKOMMEN!

JØLSTAD
begravelsesbyrå
Fredrikstad og omegn

Et lokaleid begravelsesbyrå
Vaktelefon **69 130 130** (24t)
Farmannsgate 10
jolstad.no

Benjamin Nordling

Heidi Løkke Sletner Svein Åge Johansen Birgit Groth Hans Kristian Helgesen Einar Nilsen

Hvaler Trivselskor

Inviterer til Julekonsert!

Spjærøy kirke søndag 19. desember

kl. 16 og 18.30

Dirigent Mette Christin Østby Pianist

Øystein Lindberg

Musiker Magne Kaspersen

Gratis billetter - kollekt ved utgangen

Send SMS til **905 80 164** med ditt navn, antall billetter og **tidspunkt**.

**Hvaler
sanitetsforening
og
Hvaler Trivselskor**

ønsker

Velkommen til adventskonsert

Hvaler kirke søndag 5. desember

kl. 17.00

Gjesteartist: Susanne Klerud

Musikere:

Mats-André Soli og Magne Kaspersen

Dirigent: Mette Christin Østby

Kollekt ved utgangen eller vipps 70442.

DEN NORSKE KIRKE

FEST I GUDS HUS

28. november kl. 13 og kl. 15:30 kan du være med på festgudstjeneste med profesjonelle musikere og sang av lokale barn og voksne i Hvaler kirke. Dette blir en fest for hele lokalsamfunnet for å feire starten av adventstiden.

Fakkeltog fra kirken til Skjærhalden torg etter siste gudstjeneste. Fakler deles ut ved kirken.

TENNING AV JULEGRANA

PÅ TORGET KL. 17.

- Hvaler Musikkforening spiller.
- Tenning av julegrana.
- Vi synger julesanger og går rundt juletreet.
- Besøk av julenissene.

Hvaler Sjømannsmisjon har åpent i Kirkens hus for salg av varm drikke, kaker og juleprodukter.

Arbeidsgruppen er godt i gang med tovingen – og enda er det tre uker igjen til første søndag i advent.

VI LAGER EN NY JULEKRYBBE

TEKST OG FOTO: KJERSTI MORLAND

Advent og jul er en tid for tradisjoner, og blant de eldste juletradisjonene våre finner vi julekrybben.

Mange regner 1223 som julekrybbens tilblivelses år. I en grotte utenfor landsbyen Greccio (Italia) - fikk Frans av Assisi laget i stand et tablå med levende mennesker og dyr. Hans ønske var å gjøre juleevangeliet tilgjengelig ved å vise at barnet i krybben ikke tilhører fortiden, men møter oss her og nå.

I utstillingsvinduene på Kirkens hus setter vi hvert år opp en julekrybbe som får stå fremme gjennom adventstiden. De flotte voksdukkene som har vært julekrybben vår gjennom de siste to tiårene,

ble i sin tid laget av dukkemaker Turid Olausen. Dukkene er imidlertid merket av lang tids bruk. Vi arbeider derfor denne høsten med å lage en ny julekrybbe, og tanken er at den med tiden vil omfatte stadig flere figurer.

Når vi fornyer julekrybben, har vi Frans av Assisi sin idé i bakhodet. Vi ønsker at juleevangeliet skal gjøres tilgjengelig, og møte mennesker her og nå. Vi lager halvmeterhøye figurer i tovet ull som både kan stå på utstilling, som kan flyttes på, og brukes i lek og formidling. Ullkunstner Magnhild

Figurene til julekrybben lages på samme måte som figurene til forestillingen «Julerosen» som ble spilt for elever ved Floren skole og Åtekanten skole i desember 2020. Hodet og hendene til figurene kan beveges, slik at figurene både kan «snakke» og gestikulere. Julekrybben har derfor flere muligheter til bruk enn bare å være utstilling.

Berg leder arbeidsgruppen som tover ullfigurene, og hobbysnekker og altnuligmann Øyvind Olsen snekrer stallen.

Tablået med figurer og stall vil bli satt opp i utstillingsvindue første søndag i advent. Gjennom adventstiden vil tablået endre seg ved at figurer flyttes og elementer legges til. På denne måten vil det alltid være noe nytt å oppdage når man går forbi. Vi planlegger også å la julekrybben vokse for hvert år som går, og i dette arbeidet ønsker vi å involvere skole og barnehager.

Ett år inviterer vi til juleverksted der vi tover stjerner, et annet år lager vi sauer. Kan hende vi et år utlyser pepperkakejulekrybbe-konkurranse, og bygger ut tablået til en hel landsby.

Vi gleder oss til å sette på plass julekrybben på morgenen søndag 28. november – i god tid før fakkeltoget går forbi på vei ned til julegrantenningen på torget. Og vi håper at hvalersamfunnet vil få et eierskapsforhold til julekrybben, og vil se frem til at den settes opp hver første søndag i advent i årene som kommer.

HØSTAKKEGUDSTJENESTE MED UTDELING AV FIREÅRSBOK OG KIRKEROTTEKLUBB

Under høstakkegudstjenesten i Hvaler kirke 26. september, delte vi ut kirkebøker til ni av årets fireåringene. Kirkerotta Snusen var selvsagt med, og inviterte fireåringene til kirkerotteklubb og oppdagelsesferd i hver av hvalerkirkene. På klubbene delte vi ut enda flere fireårsbøker, men vi har fremdeles mange igjen på lager. Ta kontakt med kjersti@hvaler.kirken.no dersom du har en fireåring som ønsker seg bok med aktivitetshefte!

Fredrik André konsert

**I år igjen var sommerkonserten en suksess!
Ca. 130 fant veien til Spjørøy kirke fordelt på to konserter.**

Derfor har vi besluttet å invitere til julekonsert.
Det blir julekonsert med en sammensatt strykekvartett,
Frida Gudim som frontsolist sammen med Alexander Reed.
Aurora Kjøniksen og Andrine Andersen er med. I tillegg til León Joneid.
Ken Phillips og Fredrik André Olsen stiller som vanlig foran tangentene
og som dirigenter denne gangen.

Hvaler kirke 18. desember kl 17

Billetter: Voksen: kr 150 Student/Barn under 18 år kr 50

Billetter kjøpes i døren eller på ticketco.

Adresse til ticketco: alexogfredrik.ticketco.events

Vel møtt! Vi gleder oss!

Fredrik André Olsen

Anne Mays julekonsert

Vi synger julen inn i Hvaler kirke!

21. desember; og årets korteste dag er igjen dagen hvor Anne May & Co inviterer til en stund med julestemning og senkede skuldre.

Hvaler kirke er en flott ramme rundt en viktig høytid – for ikke bare er det nesten Jul – på konsertdagen «snur sola» kl. 16:59.
Det går mot lysere tider!

Programmet er nesten i boks, og alle vil nok kjenne seg igjen – men det blir noen nyheter.

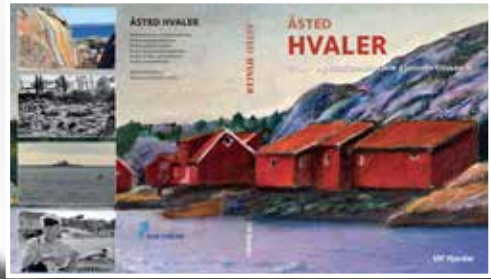
Datteren Elise tar med seg musikalske venner fra Norges musikkhøgskole. Kathe har startet studier i klassisk sang ved universitetet i Agder. De har lagt nok et år til sin musikalske utdanning, - så det er bare å glede seg!

I likhet med tidligere år er Svenn Poppe og Per Viggo Nilen med på klaver og fiolin, og Thomas H. Olsen passer på lyden.

Så blir det kaffe og julekaker når konserten er slutt – akkurat som før.

Billettene koster kr. 150 pr. stk. og bestilles på tlf. 948 23 621. Overskuddet tilfaller menighetens arbeid blant barn og unge.

Vel møtt i Hvaler kirke på årets korteste dag, klokka 19.

ÅRETS JULEGAVE!

Du kan fremdeles få kjøpt «årets bok», Åsted Hvaler, om øyenes titusen år lange historie, enten til deg selv eller som gave! Boka tilbys menighetsbladet lesere for en julepris av kr 390 fritt levert (og så langt opplaget rekker). Gjør deg kjent med, og la deg 'konfrontere' med en bok med mange friske innspill, mange synsmåter og mye genuin

historie! Ta kontakt på telefon 974 70 776, eller på e-post: ulfhjard@gmail.com.

*Vennlig hilsen
forfatter og utgiver
Ulf Hjørdar*

TRENGER DU NOEN
Å SNAKKE MED?

KIRKENS
SOS

Ring oss på 22 40 00 40

Benjamin Nordling

JØLSTAD

begravelsesbyrå
Fredrikstad og omegn

Et lokaleid begravelsesbyrå
Vaktelefon **69 130 130** (24t)
Farmannsgate 10
jolstad.no

Heidi Løkke Sletner

Svein Åge Johansen

Birgit Groth

Hans Kristian Helgesen

Einar Nilsen

Mesterhjelp Skjærhalden as

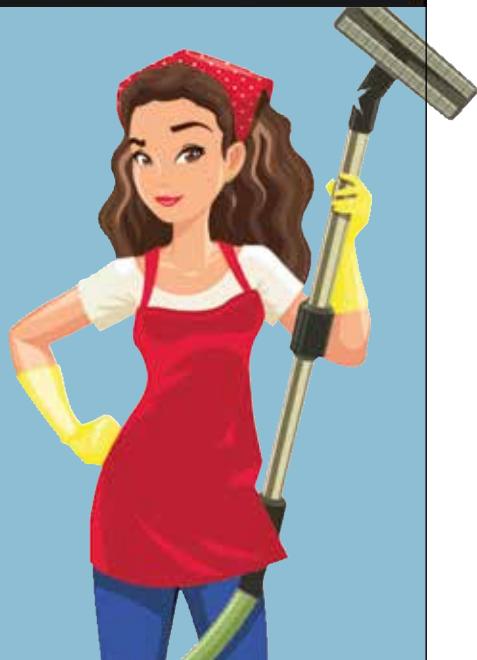
post@mesterhjelp-hvaler.no

www.mesterhjelp-hvaler.no

Ring oss så finner vi en løsning for deg!
Hytte – Hjem – Bedrift

Alt for en enklere hverdag

Tlf. Monica 403 06 155

HVALER IT-SERVICE

PC-hjelp - TV - Internett - Wi-Fi
Telefon - E-post - Virus - Back-Up
Installasjon - Hjemmeside - Domene
Privat og Bedrifter

94 20 26 55 - www.hvalerit.no
facebook.com/hvalerit

LARS EGIL LANDE MEK. & SVEIS

VERKSTED - SKJELSBU 14 - HVALER

lars@mek&sveis.no - mob. 91 88 38 97

KIRKENS SOS BORG TRENGER FLERE FRIVILLIGE FRA HVALER

Å være en god samtalepartner for andre gir mening.

Kurs for nye frivillige holdes regelmessig hele året.

Vil du vite mer?

Ta kontakt: borg@kirkens-sos.no

SOS
22 40 00 40

SOS
CHAT

SOS
MELDING

 **KIRKENS
SOS**

PUTTENLEGATET

Hvert år siden 1937 har «Puttenlegatet» avsatt midler til utdeling i Hvalersamfunnet. Gjennom menighetsbladet kunngjøres herved legatets utdeling for 2022. Enkeltpersoner, lag og foreninger kan søke støtte til humanitære- og gode formål. Skriftlig søknad merkes: «Puttenlegatet 2022» og sendes Hvaler kommune v/ordfører, Storveien 32, 1680 Skjærhalden.

Vi minner samtidig om at hvalerungdom under utdanning kan søke om støtte til videre skolegang og studier. Disse søknadene merkes med «Utdanning – 2022» og sendes Hvaler kommune v/ordfører, Storveien 32, 1680 Skjærhalden.

Søknadsfrist er 15. januar 2022.

Siden sist....

TUR TIL ROSESLOTTET

Vi fikk en veldig oppslutning om bussturen til Eimund og Vebjørns Sands Roseslottet 22. september.

75 glade turister fikk oppleve en imponerende produksjon av storformat malerier og mindre portretter. Det gjennomgående tema var de 5 okkupasjonsårene. Veldig stas at Vebjørn kunne ta imot oss da vi ankom. Vi er veldig stolte over hva de to hvalerane har prestert!

INSPIRASJONSSAMLING

Hvaler menighet inngår ny misjonsavtale med Det Norske Misjonsselskap.

Knut Hallen, leder for Samarbeid menighet og misjon i Den norske kirke holdt innlegg på inspirasjonssamlingen i Spjørøy kirke den 7. oktober.

FEST PÅ KJERKA

ble arrangert 11. oktober av Hvaler Sjømannskirkeforening.

Takk til alle som støttet opp om denne trivelige kvelden på Kirkens hus.

MYLDREGUDSTJENESTE

17. oktober inviterte vi til Myldregudstjeneste for små og store i Spjørøy kirke. Her ser vi Teodine, Lina og Amine bruke dans og bevegelse for å formidle gudstjenesten innhold.

Vi utfører alt av elektrisk arbeid i boliger og hytter

ELEKTRIKEREN

Morten Kristiansen

92 41 90 62 – morten@edra.no

– Skjærhalden –

www.edra.no

Trenger du murer eller flislegger?

ALT INNEN:

- MURING
- PUSS
- FLISLEGGING

KRISTIANSENS MURSERVICE HVALER

Mobil: 913 90 611 – E-post: paal-mur@online.no
Prinseveien 6 – 1680 Skjærhalden

– GODKJENT VÅTROMSOPPDRAG –

Martin

Heidi

Roy

Inger-Lise

Hanne

Toril

Plutselig er stolen tom...

Vi som er igjen lærer oss å leve med minnene, men først kan det være godt å ta farvel.

69 35 40 20

Alltid tilgjengelig.

FONUS Begravelsesbyrå har kontorer over hele Østfold, og vi er her for alle på Hvaler.

FONUS

BEGRAVELSESBYRÅ

FRA FORENINGSLIVET PÅ HVALER

FORMIDDAGSTREFFET

26.01. kl. 11 Asmaløy bedehus

23.02. kl. 11 Vesterøy bedehus

30.03. kl. 11 Kirkens hus

Velkommen!

SJØMANNSMISJONEN

10.01.

14.02.

14.03.

Kirkens hus kl. 19

Velkommen!

Kontaktperson: Ragnhild Nordengen,

mobil: 482 24 071

NORMISJON

06.01.

03.02.

03.03.

07.04.

Kirkens hus kl. 18

Velkommen!

Kontaktperson: Hilde Grosch Larsen,

mobil: 918 32 226

SØNDRE KIRKØY MISJONSFORENING

30.01.

27.02.

27.03.

24.04.

Kirkens hus kl. 17

Velkommen!

Kontaktperson: Hilde Grosch Larsen,

mobil: 918 32 226

ASMALØY MISJONSFORENING

Samlinger på Asmaløy bedehus den siste mandagen i måneden kl. 19.

Velkommen!

Kontaktperson: Anne Hvalgård,

Mobil: 995 83 695

VESTERØY MISJONSFORENING

10.01.

24.01.

07.02.

21.02.

07.03.

21.03.

04.04.

20.04.

Vesterøy bedehus kl. 18

Velkommen!

Kontaktperson: Ragnhild Kjellsen,

mobil: 951 24 337

STRIKKEKAFE

Vesterøy bedehus kl. 19-21.30.

19.01.

16.02.

23.03.

20.04.

18.05.

Velkommen!

Kontaktpersoner:

Tove Arntzen, mobil: 470 28 123

Hanne Moe, mobil: 990 33 434

STRIKKEKAFÈ, SJØMANNSMISJONEN

KIRKENS HUS

15.01. og annenhver lørdag framover, kl. 11-14

Velkommen!

Kontaktperson: Ingerid Bjercke,

mobil: 905 67 519

STRIKKEKLUBBEN

Asmaløy bedehus den første torsdagen i måneden kl. 19.

Vær velkommen!

Kontaktperson: Anne Marit Kolbeinsen,

Mobil: 414 72 251

**Alle gudstjenester begynner kl. 11,
hvis ikke annet tidspunkt er oppgitt.**

1. jan. kl. 12	Domkirken	Felles tverrkirkelig gudstjeneste.
9. jan.	Hvaler	Gudstjeneste. Prest er Ole Hauglum.
16. jan.	Spjærøy	Gudstjeneste. Prest er Grethe Hummel.
23. jan.	Hvaler	Gudstjeneste med presentasjon av årets konfirmanter. Kjersti Morland, Mats-André Soli og Grethe Hummel.
30. jan.	Spjærøy	Gudstjeneste for små og store. Årets tårnagenter deltar. Kjersti Morland, Grethe Hummel og Mats-André Soli.
6. febr.	Hvaler	Gudstjeneste. Prest er Ole Hauglum.
13. febr.	Spjærøy	Gudstjeneste for små og store med karneval i kirken. Kjersti Morland, Grethe Hummel og Mats-André Soli.
20. febr.	Hvaler	Gudstjeneste. Prest er Grethe Hummel.
27. febr.	Spjærøy	Gudstjeneste. Fastelavnssøndag. Prest er Grethe Hummel.
6. mars	Hvaler	Gudstjeneste i fastetiden. Prest er Grethe Hummel.
13. mars	Spjærøy	Gudstjeneste i fastetiden. Prest er Ole Hauglum.
20. mars	Hvaler	Gudstjeneste i fastetiden. Prest er Ole Hauglum.
27. mars	Spjærøy	Gudstjeneste. Maria Budskapsdag. Prest er Grethe Hummel.
3. april	Hvaler	Gudstjeneste. Vikarprest.

Med forbehold om endringer.
Mer informasjon på kirken.no/hvaler.

Ved behov for transport til kirken:
Fra vest, kontakt Øyvind Olsen, tlf. 480 66 969.
Fra øst, kontakt Wenche Sture, tlf. 971 49 294.

Du er alltid velkommen til kirken.

DIN LOKALE RØRLEGGER

Om du skal reparere et **KLOSETT**, skifte **KJØKKENKRAN**, eller drømmer om **NYTT BAD**, så kan vi hjelpe deg. Kom innom vår butikk på Vesterøy på Hvaler og få tips og inspirasjon, og se et bredt utvalg av baderomprodukter. Våre rørleggere har lang erfaring, og velger du oss er du sikret at jobben utføres i henhold til gjeldende lover og forskrifter.

EGEN GRAVEAVDELING

Vår maskinpark er tilpasset de fleste typer graveoppdrag fra minigraver til sjølekter for sjøarbeider.»

Bademiljø
BEST PÅ BAD

**BADEMILJØ
HVALER RØRLEGGERBEDRIFT AS**

Fastlandsveien 16, 1684 Vesterøy 69 37 56 60
Avd. Skjærhalden Storveien 16, 95 07 51 20
post@hvaler-ror.no / www.hvaler-ror.no

FORVENT

Kvalitet

Lokal kunnskap

Tilgjengelighet

Dedikasjon

Entusiasme

Innovasjon

Grundighet

Uofsparsomhet

Overkommelig

Skreddersom

Integritet

Prioritet

Kontroll

Resultater

Teft

Veiledning

Inspirasjon

Engasjement

Overstekt

Energi

Ro

Skreddersom

Involvering

Nøyaktighet

Fokus

Profesjonalitet

Lidenskap

PRIVATMEGLEREN
FREDRIKSTAD

Wilbergjordet 2, 1605 Fredrikstad • Tlf. 97 17 86 20
www.privatmegleren.no/fredrikstad

SORG OG GLEDE I VÅRE KIRKER

DØPTE

Hvaler kirke

Iben Sophie Hansen
Petra Nikoline Svennes
Leonora Oline Holt
Alvin Børresen Varreng

DØPTE

Spjørøy kirke

Aleksander Tennefoss
Saga Hegna Larheim

JORDFESTEDE

Hvaler kirke

Wenche Isabella Sørensen

JORDFESTEDE

Spjørøy kirke

Karin Olsen

VIELSER

Hvaler kirke

Hilde Margareth Gaustad &
Anders Gulbrand Haneborg

VIELSER

Spjørøy kirke

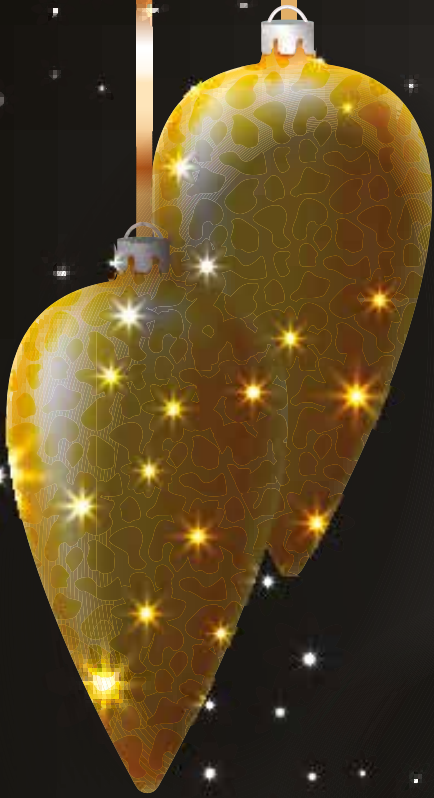

Ikke alle barn gleder seg til jul

Gi støtte, trygghet og håp til familier som har det tøft.

Send SMS BK JUL til 2210 (200 kr) eller
VIPPS valgfritt beløp til 13130

Vi tenner lys

Vi tenner lys for ham som gav oss solen,
og lar oss leve på den gode jord.

Vi tenner lys for alle barn i verden.

Vi tenner lys for søsken, far og mor.

Vi tenner lys for vise menn på vandring,
vi tenner lys for stjernen over dem.

Vi tenner lys for Josef og Maria
og for den lange vei mot Betlehem.

Vi tenner lys for englene og stallen,
for okse, esel, gjetergutt og lam.

Vi tenner lys for barnet som skal fødes.

Vi tenner lys for dem som tror på ham.

Vi tenner lys på alle mørke steder.

Vi tror at lyset skinner i Guds Ord.

Vi tenner lys for Frelseren i stallen,
for ham som bringer himmelen til jord.

Tekst: Eyvind Skeie

(Fra Fest i Guds hus, messe i advent)